

Український державний університет залізничного транспорту

Кафедра фінансів, обліку і аудиту

СТАН ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ
ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

Пояснювальна записка і розрахунки
до кваліфікаційної роботи магістра

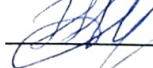
МРЕ. 300.01.02 ПЗ

Виконав:

студент групи: 211-ОАО-Д23

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(роботу виконано самостійно, відповідно до
принципів академічної доброчесності)

 Журавльов Д.А.

Керівник: доцент, канд. екон. наук

Орлова В.М.

Рецензент: доктор екон. наук

Обруч Г.В.

2025

Український державний університет залізничного транспорту

Факультет економічний

Кафедра фінанси, облік і аудит

Освітній рівень: магістр

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма «Облік, аудит і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

завідувачка кафедри,
професор, д-р екон. наук

 О.Г.Кірдіна

«30» вересня 2024 року

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Журавльову Дмитру Андрійовичу

1. Тема роботи: «Стан та оптимізація процесу обліку запасів на підприємстві ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»»
керівник роботи Орлова В.М., канд. екон. наук, доцент, затверджено розпорядженням по економічному факультету від 21.10.2024 №20/24.
2. Строк подання студентом закінченої роботи – «10» січня 2025 року.
3. Вихідні дані до роботи: Фінансова звітність за 2021-2023рр.; Статистична звітність за 2021 р., Статистична звітність за 2023 р.; Податкова звітність за 2021 р., Податкова звітність за 2023 р.; первинні документи, облікові регістри.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): Огляд економічного та фінансового стану ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»; Бухгалтерський облік та особливості оподаткування запасів у ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»; Контроль ефективності використання запасів на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»; Аудит запасів; Удосконалення ведення обліку запасів на підприємстві.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

Структура операційних витрат ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» за 2021, 2022, 2023 рік; Товарно-виробничі запаси у складі економічних ресурсів; Аудит інвентаризації запасів на базі підприємства ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»; Основні шляхи поліпшення забезпеченості матеріальними ресурсами; Аналіз основних показників діяльності ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»; Динамічний та структурний аналіз балансу; Нормативно-правове забезпечення обліку запасів; Характеристика основних видів запасів за їх класифікаційними групами; документи з обліку запасів; Типові записи зі списання запасів з балансу; втрат або доходів від надзвичайних подій.

6. Дата видачі завдання – «30» вересня 2024 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

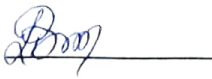
№ з/п	Назва етапів дипломного роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір матеріалу за метою дослідження та опрацювання	13.09 – 24.09	
2	Підготовка попереднього плану роботи та узгодження його із керівником	24.09 – 29.09	
3	Написання першого розділу роботи	29.09 – 15.10	
4	Написання другого розділу роботи	16.10 – 27.10	
5	Написання третього розділу роботи	27.10 – 05.11	
6	Написання четвертого розділу роботи	05.11 – 13.11	
7	Написання висновків до роботи	14.11 – 16.11	
8	Здача роботи керівнику для перевірки	16.11 – 20.11	
9	Внесення уточнень та змін	20.11 – 30.11	
10	Здача роботи на кафедру	08.01	
11	Підготовки доповіді та роздаткового матеріалу на захист	08.01 – 10.01	

Студент

Журавльов Д.А.

Керівник роботи

Орлова В.М.

АНОТАЦІЯ

Дана кваліфікаційна робота включає в себе 11 слайдів презентації, 105 аркушів пояснювальної записки формату А4, що включає 9 рисунків, 21 таблицю, 37 літературних джерел.

Актуальність теми. Облік запасів є невід'ємною складовою діяльності будь-якого підприємства, вони відіграють важливу роль в економічних процесах. В умовах воєнного стану, фінансово-економічної кризи та залежності економіки від інших зовнішніх факторів для підприємств все більш актуальною стає проблема обліку запасів, підвищення їх економічної ефективності.

Метою цієї дипломної роботи є вивчення специфіки організації обліку та аудиту запасів, а також розробка рекомендацій щодо його вдосконалення.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні основи обліку та контролю запасів.

У дипломній роботі об'єкт і предмет дослідження розглядаються на прикладі ТОВ «ФАКТОР ГРУПП».

Методи дослідження – аналіз, порівняння, узагальнення, а також спеціальні методи: опитування, фізична перевірка, перерахунок, документальна перевірка, вибіркове дослідження.

Результати роботи включають пропозиції щодо вдосконалення обліку запасів підприємства, що дозволить значно підвищити ефективність його фінансово-економічної діяльності, забезпечить більш ефективний і менш трудомісткий облік і контроль за наявністю, рухом та використанням виробничих запасів, а також сприятиме їх економії.

Ключові слова: ОБЛІК ЗАПАСІВ, ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ, УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ, ФІНАНСОВА ЕФЕКТИВНІСТЬ, ПІДПРИЄМСТВО.

ABSTRACT

This qualification work includes 11 presentation slides, 105 sheets of explanatory notes in A4 format, including 9 figures, 21 tables, 37 literary sources.

Topic relevance. Inventory accounting is an integral part of the activities of any enterprise, they play an important role in economic processes. In conditions of martial law, financial and economic crisis and the dependence of the economy on other external factors, the problem of inventory accounting and increasing their economic efficiency is becoming increasingly relevant for enterprises.

The purpose of this thesis is to study the specifics of organizing inventory accounting and auditing, as well as developing recommendations for its improvement.

The subject of the study is the theoretical and methodological foundations of inventory accounting and control.

In the thesis, the object and subject of the study are considered on the example of LLC "FACTOR GROUP".

Research methods - analysis, comparison, generalization, as well as special methods: survey, physical inspection, recalculation, documentary verification, sample study.

The results of the work include proposals for improving the enterprise's inventory accounting, which will significantly increase the efficiency of its financial and economic activities, provide more effective and less labor-intensive accounting and control over the availability, movement and use of production inventories, and also contribute to their savings.

Keywords: INVENTORY ACCOUNTING, PROCESS OPTIMIZATION, INVENTORY MANAGEMENT, FINANCIAL EFFICIENCY, ENTERPRISE.

Зміст

Вступ	8
1 Запаси: їх сутність, класифікація в загальному розумінні та в розрізі аналізованого підприємства, фінансовий стан ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	11
1.1 Сутність, класифікація, методи оцінки та документальне оформлення операцій з запасами на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	11
1.2 Мета діяльності ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	34
1.3 Основні техніко-економічні показники роботи ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	38
1.4 Задачі обліку запасів та характеристика облікової політики підприємства на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	53
1.5 Автоматизація бухгалтерського обліку запасів за допомогою програми 1 С: бухгалтерія 8.3	61
2 Бухгалтерський облік та особливості оподаткування запасів у ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	67
2.1 Аналітичний і синтетичний облік надходжень запасів, їх оцінка в ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	67
2.2 Облік вибуття запасів, оцінка при вибутті, синтетичний та аналітичний облік на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	77
2.3 Узагальнення інформації про операції з запасами в реєстрах бухгалтерського обліку і звітності	81
3. Контроль ефективності використання запасів на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	85

					МРЕ. 300.01.02			
Ізм.	Лист	№ докум.	Підпис	Дата	Стан та шляхи вдосконалення обліку запасів на підприємстві ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	Літ.	Лист	Листів
Разробив		Журавльов Д.А.		25.11.15				
Перевірів		Орлова В.М.		26.11.15			6	105
Рецензент		Обруч Г.В.				УкрДУЗТ		
Н. Контр.		Орлова В.М.		28.01.16				
Затвердив		Кірдіна О.Г.		28.01.16				

3.1 Аналіз забезпеченості та ефективності використання запасів	85
3.2 Аудит запасів на підприємстві ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	88
4 Вдосконалення організації обліку запасів на підприємстві ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	95
Висновки	99
Перелік використаних джерел	103
Додаток А - Форма №1-м «Баланс» ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	106
Додаток Б - Звіт про фінансові результати ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»	108

					ПЗ	Арк.
						5
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Вступ

Запаси - це, передусім, активи, які підприємство зберігає для подальшої реалізації, використання у виробництві продукції, виконання робіт, надання послуг або які перебувають у процесі виготовлення для наступного продажу готової продукції.

Запаси включають:

- сировину, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби й інші ресурси, призначені для виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг, забезпечення виробничих процесів та адміністративних потреб.
- незавершене виробництво, яке включає деталі, вузли, вироби, що перебувають на стадії обробки чи складання, а також незавершені технологічні процеси;
- готову продукцію, вироблену підприємством і призначену для реалізації;
- товари, представлені матеріальними цінностями, які були придбані або отримані та зберігаються для подальшого продажу;
- малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом одного року або операційного циклу, якщо його тривалість перевищує рік.

Первісною вартістю запасів, придбаних за плату, є їх собівартість, що включає наступні фактичні витрати:

- а) суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю);
- б) суми, що сплачуються за інформаційні, посередницькі та інші подібні послуги у зв'язку з пошуком і придбанням запасів;
- в) суми ввізного мита;
- г) суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству.

Первісною вартістю запасів, виготовлених власними силами підприємства, є їх собівартість, що включає витрати на їх виробництво. Для запасів, внесених до

статутного капіталу підприємства, первісна вартість визначається учасниками підприємства на основі середньоринкових цін на подібні активи. Для запасів, отриманих безкоштовно, первісною вартістю є їх ринкова вартість.

Оцінка за середньозваженою собівартістю здійснюється для кожної одиниці запасів шляхом ділення загальної вартості залишку запасів на початок звітного місяця та вартості запасів, отриманих у звітному місяці, на загальну кількість запасів на початок і протягом звітного місяця.

Оцінка за цінами продажу ґрунтується на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього відсотка торгової націнки товарів. Цей метод застосовують компанії, що мають велику і змінну номенклатуру товарів з майже однаковим рівнем націнки. Собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між роздрібною ціною товарів і сумою торгової націнки на ці товари. Суму торгової націнки на реалізовані товари обчислюють як добуток продажної ціни реалізованих товарів і середнього відсотка торгової націнки. Середній відсоток націнки визначається шляхом ділення суми залишків націнок на початок звітного місяця та націнок у продажній вартості отриманих товарів на суму продажної вартості залишків товарів на початок і отриманих протягом звітного місяця.

Також варто зазначити, що актуальність цієї теми пояснюється важливістю запасів як об'єкта обліку та аудиту, що потребує спеціалізованої методики для їх обробки та управління ними.

Метою цієї дипломної роботи є вивчення специфіки організації обліку та аудиту запасів, а також розробка рекомендацій щодо його вдосконалення.

Для досягнення цієї мети в роботі визначені такі завдання:

- дослідити економічну сутність і характеристику запасів;
- проаналізувати діяльність ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»;
- дослідити порядок обліку операцій з запасами на підприємстві;
- розкрити методику аудиту запасів;
- розробити напрями підвищення ефективності використання запасів.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку та контролю запасів підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні основи обліку та контролю запасів.

У дипломній роботі об'єкт і предмет дослідження розглядаються на прикладі ТОВ «ФАКТОР ГРУПП».

Для виконання дослідження використано загальнонаукові методи: аналіз, порівняння, узагальнення, а також спеціальні методи: опитування, фізична перевірка, перерахунок, документальна перевірка, вибіркове дослідження.

Результати роботи включають пропозиції щодо вдосконалення обліку запасів підприємства, що дозволить значно підвищити ефективність його фінансово-економічної діяльності, забезпечить більш ефективний і менш трудомісткий облік і контроль за наявністю, рухом та використанням виробничих запасів, а також сприятиме їх економії.

Під час підготовки та виконання роботи було використано різноманітні джерела, зокрема текстову інформацію, алгоритми, методики аналізу, досліджень, визначення характеристик, параметрів та вихідних даних, розрахунків тощо, що містяться в джерелах [1 – 37].

1 Запаси: їх сутність, класифікація в загальному розумінні та в розрізі аналізованого підприємства, фінансовий стан ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

1.1 Сутність, класифікація, методи оцінки та документальне оформлення операцій з запасами на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

Запаси є ключовою і вагомою складовою активів підприємства. Вони займають важливе місце серед його майна, зокрема у виробничій діяльності та торгівлі, і відносяться до оборотних активів.

Запаси - це активи, які призначені для подальшого продажу, виконання робіт та надання послуг, а також для управлінських потреб підприємства. Це можуть бути як придбані, так і виготовлені власними силами вироби, що підлягають подальшій переробці. У процесі господарської діяльності запаси використовуються по-різному. Деякі з них повністю споживаються в технологічному процесі (сировина та матеріали), інші змінюють лише свою форму або розмір (мастильні матеріали, фарби), треті входять до складу виробу без суттєвих змін (запасні частини), а деякі лише допомагають у виробництві, але не впливають на масу чи хімічний склад готового виробу (МШП).

У бухгалтерському словнику даються такі визначення запасів:

- а) це сукупність всіх матеріалів, які має підприємство;
- б) це придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають подальшій переробці на підприємстві;
- в) це частина оборотних засобів на підприємстві, ще не залучених до процесу виробництва і таких, що не надійшли на робочі місця;
- г) це матеріальні елементи виробництва, які одноразово та повністю переносять свою вартість на новостворений продукт.

Товарно-виробничі запаси у складі економічних ресурсів можна представити у вигляді рисунку 1.1.

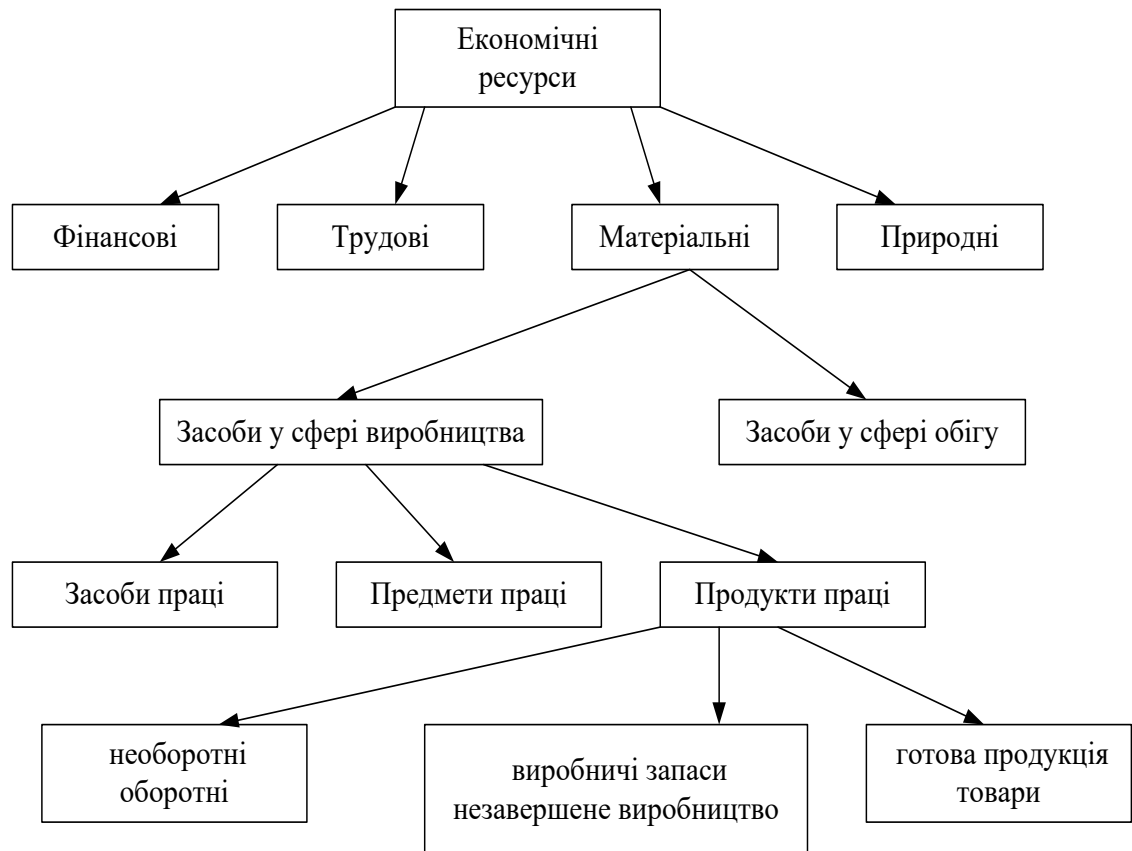

Рисунок 1.1 - Товарно-виробничі запаси у складі економічних ресурсів

Запаси з фінансової точки зору — це активи, які використовуються в процесі господарської діяльності з метою подальшого продажу отриманого продукту; утримуються для подальшого продажу в межах звичайної господарської діяльності; або ж призначені для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт чи надання послуг.

Відповідно до п.4 П(С)БО 9 «Запаси» запаси - активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі господарської діяльності з метою подальшого продажу продукту;
- утримуються для споживання при виконанні робіт і наданні послуг, а також при керуванні підприємством.

Запаси визнаються активами, якщо:

1) існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням;

2) та їх вартість може бути достовірно визначена.

Одиницею бухгалтерського обліку запасів є їх найменування або однорідна група (вид).

Придбані (отримані) або виготовлені запаси відображаються на балансі підприємства за їх первісною вартістю.

У процесі використання матеріальні ресурси змінюють свій стан, що відображено в класифікації запасів.

Запаси можна класифікувати за наступними ознаками (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 - Характеристика основних видів запасів за їх класифікаційними групами

Класифікаційні групи запасів	Вид запасів	Характеристика
1	2	3
За призначенням і причинами утворення	Постійні	Частина виробничих і товарних запасів, що забезпечують безперервність виробничого процесу між двома черговими поставками
	Сезонні	Запаси, що утворюються при сезонному виробництві продукції чи при сезонному транспортуванні
За місцем знаходження	Складські	Запаси, що знаходяться на складах підприємства
	У виробництві	Запаси, що знаходяться в процесі обробки
	В дорозі	Продукція, що відвантажена споживачу, і ще ним не отримана, знаходиться в дорозі
За рівнем наявності на підприємстві	Нормативні	Запаси, що відповідають запланованим обсягам запасів, необхідним для забезпечення безперебійної роботи підприємства
	Понаднормові	Запаси, що перевищують їх нормативну кількість
За наявністю на початок і кінець звітного періоду	Початкові	Величина запасів на початок звітного періоду
	Кінцеві	Величина запасів на кінець звітного періоду
Відносно до балансу	Балансові	Запаси - власність підприємства і відображені в балансі
	Позабалансові	Запаси, що не належать підприємству, і знаходяться у нього через певні обставини
За ступенем ліквідності	Ліквідні	Виробничі та товарні запаси, що легко перетворюються на грошові кошти у короткий термін і без значних втрат первісної вартості таких запасів
	Неліквідні	Виробничі та товарні запаси, які неможливо легко перетворити на грошові кошти у короткий термін і без значних втрат первісної вартості таких запасів

Продовження таблиці -1.1

1	2	3
За походженням	Первинні	Запаси, що надійшли на підприємство від інших підприємств і не підлягали обробці на даному підприємстві
	Вторинні	Матеріали та вироби, що після первинного використання можуть застосовуватися вдруге у виробництві (відходи виробництва та споживання)
За обсягом	Вільні	Запаси, що знаходяться у надлишку на підприємстві
	Обмежені	Запаси, що знаходяться в обмеженій кількості на підприємстві
За сферою використання	У сфері виробництва	Запаси, що знаходяться у процесі виробництва (виробничі запаси, незавершене виробництво)
	У сфері обігу	Запаси, що знаходяться у сфері обігу (готова продукція, товари)
	У невиробничій сфері	Запаси, що не використовуються у виробництві
За структурою і складом	Запаси виробничі (предмети та засоби праці)	Запаси сировини, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів власного виробництва, купівельних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, палива, запчастин, тари і тарних матеріалів, МШП
	Запаси незавершеного виробництва (предмети праці)	Частина продукції, що не пройшла всіх стадій обробки та не прийнята відділом технічного контролю (ВТК)
	Запаси готової продукції (продукти праці)	Продукція, закінчена виробництвом, що прийнята ВТК і знаходиться на складі
	Запаси товарні (продукти праці)	Товари, що знаходяться у сфері обігу, а також продукція, що знаходиться в дорозі

До запасів відносять предмети праці, які використовуються у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, а також для господарських потреб. Це можуть бути ресурси, придбані для подальшого продажу або використання для обслуговування виробництва та управлінських потреб. Класифікація запасів є необхідною для ефективної організації складського господарства, ведення аналітичного обліку, а також для нормування, планування, обліку, аналізу та управління запасами на підприємстві. Зупинимось детальніше на типовій класифікації запасів, що пропонується більшістю авторів.

Сировина - це добути, виготовлені власними силами або придбані на стороні оборотні ресурси, які на момент придбання ще не пройшли жодної стадії

промислової обробки і призначені для споживання у виробництві як необхідні компоненти майбутнього продукту.

Матеріали - це придбані оборотні ресурси, що використовуються у власному виробництві як необхідні компоненти майбутнього продукту або для обслуговування технологічного процесу та управління. Матеріали за способом включення до собівартості продукції (робіт, послуг) умовно поділяються на основні та допоміжні.

Основні матеріали — це матеріали, що складають основну частину продукту виробництва. Допоміжні матеріали — це матеріали, які використовуються для забезпечення процесу виробництва та управлінських потреб.

До групи допоміжних матеріалів, з урахуванням їх специфічного використання, відносять паливо, тару та тарні матеріали, запасні частини.

Паливо виділяється в окрему категорію запасів через своє економічне значення та особливості споживання. Воно поділяється на технологічне, моторне (пальне) та господарське (для опалення).

Тара - це оборотні матеріальні активи, які призначені для транспортування, зберігання та продажу продукції. Тарні матеріали — оборотні матеріальні активи, які використовуються для виготовлення та ремонту тари. До цієї категорії входять предмети, що служать для пакування та транспортування продукції.

До тари та тарних матеріалів відносяться предмети, які застосовуються для пакування та транспортування продукції.

Запасні частини - це оборотні матеріальні активи, призначені для використання під час проведення ремонту, реконструкції та модернізації обладнання і машин, включаючи транспортні засоби, а також для ремонту за замовленням сторонніх осіб і гарантійного обслуговування таких засобів.

Будівельні матеріали - це матеріальні активи, які використовуються для капітального будівництва об'єктів, що зводяться господарським або підрядним способом.

Матеріали, передані в переробку - оборотні матеріальні активи, тимчасово передані підприємством-власником на безоплатній основі суб'єктам-переробникам

для приведення їх у стан, придатний для подальшого використання підприємством-власником для запланованих цілей.

Основна класифікація запасів закріплена в законодавстві України, зокрема в Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Тому доцільно детально розглянути цю класифікацію, зокрема об'єкти, що належать до Класу 2 «Запаси», які зазначені в таблиці 1.2 «Класифікація запасів».

Таблиця 1.2 - Класифікація запасів згідно з П(СБО) та Плану рахунків України

Групи запасів	Визначення	Рахунки призначені для ведення обліку
1	2	3
1 Сировина та основні матеріали	Предмети праці, що входять до складу вироблюваних продуктів і становлять їх основу (наприклад, бавовна для виробництва пряжі, метал для виробництва станків, залізна руда для виробництва чавуну тощо)	Рахунок № 201 «Сировина і матеріали»
2 Допоміжні матеріали	Матеріали, які або приєднуються до основних матеріалів, щоб надати їм визначеної якості (фарба для цукерок у кондитерському виробництві), або знаряддя виробництва, що витрачаються в процесі роботи (мастильні матеріали), або ті, що витрачаються для обслуговування процесу виробництва	Рахунок № 201 «Сировина і матеріали»
3 Купівельні напівфабрикати	Вироби, що придбаваються для комплектації продукції, що виготовляється на підприємстві, але ще потребують обробки чи збирання (комплектуючі вироби, конструкції, деталі)	Рахунок № 201 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»
4 Паливо	Економічно цей вид матеріалів належить до допоміжних матеріалів, але відокремлюється в обліку у зв'язку з його значною роллю у народному господарстві і великою часткою у загальних витратах матеріалів. Паливо може використовуватися: а) для технічних потреб (використовується безпосередньо у технологічному процесі і зумовлює якісну зміну матеріалів); б) для енергетичних потреб (сприяє виробітку теплової енергії); в) для господарських потреб (для опалення приміщення цехів, контори підприємства, житлових будинків тощо)	Рахунок № 203 «Паливо»

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
5 Тара і тарні матеріали	Предмети, призначені для пакування продукції: пляшки, ящики, мішки тощо (як порожня, так і та, що перебуває під матеріалами і готовою продукцією). Тара одноразового використання в особливу групу не відокремлюється і входить до собівартості матеріалів (жерстяні банки з фарбою)	Рахунок № 204 «Тара і тарні матеріали»
6 Будівельні матеріали	Будівельні матеріали, конструкції і деталі, обладнання, що підлягають встановленню на об'єктах, які будуються, капітальних вкладень, інші матеріальні цінності, призначені для потреб капітального будівництва	Рахунок № 205 «Будівельні матеріали»
7 Матеріали, передані в переробку	Матеріали, передані в переробку та які надалі включаються до складу собівартості отриманих з них виробів. Витрати на переробку матеріалів, які оплачуються сторонніми організаціями, відображаються за дебетом рахунків, на яких ведеться облік виробів, отриманих з переробки	Рахунок № 206 «Матеріали, передані в переробку»
8 Запасні частини для проведення ремонтів	Окремі запасні частини машин, обладнання, транспортних засобів, призначені для виконання ремонтів, заміни зношених частин тощо, і такі, що не належать до основних засобів	Рахунок № 207 «Запасні частини»
9 Матеріали сільгосппризначення	Насіння, корми, посадковий матеріал як власного виробництва, так і куплені	Рахунок № 208 «Матеріали с/г призначення»
10 Поточні біологічні активи рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю	Наявність та рух поточних біологічних активів рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу. Аналітичний облік ведеться за видами (культурами) поточних біологічних активів рослинництва (посіви зернових, технічних, овочевих тощо)	Рахунок № 211 «Поточні біологічні активи рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю»
11 Поточні біологічні активи тваринництва, які оцінені за справедливою вартістю	Наявність та рух поточних біологічних активів тваринництва, які оцінені за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу. Аналітичний облік ведеться за видами (групами) поточних активів тваринництва (молодняк тварин на вирощуванні, тварини на відгодівлі, птиця, доросла худоба, що вибракувана з основного стада, тощо)	Рахунок № 212 «Поточні біологічні активи тваринництва, які оцінені за справедливою вартістю»
12 Поточні біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю	Наявність та рух поточних біологічних активів тваринництва, справедливую вартість яких достовірно визначити неможливо, унаслідок чого їх оцінка здійснена відповідно до П (С)БО 9 "Запаси". Аналітичний облік ведеться за видами (групами) поточних біологічних активів тваринництва.	Рахунок № 212 «Поточні біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю»
13 Малоцінні та швидко зношувані предмети	Предмети, які використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він перевищує один рік.	Рахунок № 22 «МШП»

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
14 Незавершене виробництво	Виступає у вигляді незакінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів.	Рахунок № 23 «Виробництво»
15 Брак	Продукція, напівфабрикати, деталі, вузли і роботи, які не відповідають за своєю якістю встановленим стандартам або технічним умовам і не можуть бути використані за своїм прямим призначенням або можуть бути використані лише після додаткових витрат на виправлення.	Рахунок № 24 «Брак у виробництві»
16 Напів-фабрикати	Сировина і матеріали, які пройшли стадії обробки, але ще не є готовою продукцією. У виготовлені продукції вони виконують таку ж роль, як і основні матеріали, тобто утворюють її матеріальну основу.	Рахунок № 25 «Напівфабрикати»
17 Готова продукція	Продукція, яка виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом.	Рахунок № 26 «Готова продукція»
18 Продукція сільськогосподарського виробництва	Продукція, одержана від власних рослинницьких, тваринницьких та промислових підрозділів підприємства, яка призначена для продажу на сторону та для іншого невиробничого споживання (видачі й продажу працівникам, передачі в невиробничу сферу, наприклад в дитячі садки, їдальні тощо).	Рахунок № 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»
19 Товари	Матеріальні цінності, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу.	Рахунок № 28 «Товари»

Отже, можна зробити висновок, що класифікація запасів забезпечує виконання основних завдань обліку і контролю запасів, серед яких:

- забезпечення своєчасного документального оформлення руху запасів;
- контроль за повним і своєчасним оприбуткуванням товарно-виробничих запасів та їх збереження у місцях зберігання і на всіх стадіях обробки;
- забезпечення відповідності складських запасів нормативам;
- раціональна оцінка товарно-виробничих запасів;
- розрахунок фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків;
- відображення операцій з оприбуткування та витрачання запасів в системі бухгалтерського обліку тощо.

Оцінка запасів безпосередньо пов'язана з визначенням вартості продукції. У бухгалтерському обліку оцінка запасів можлива за різною вартістю.

Виходячи з цього оцінка запасів на підприємстві, враховуючи вимоги

П(С)БО 9 «Запаси», здійснюється на трьох етапах їх руху:

- при надходженні запасів;
- при вибутті запасів;
- на дату складання балансу.

Згідно з П(С)БО 9, для збереження об'єктивності оцінки запасів у періоди цінової нестабільності вони відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації

Ця операція є необхідною для організацій, що використовують метод «по середній» для оцінки вибуття запасів, розраховуючи середньозважену вартість за місяць.

Загалом первісна вартість запасів у бухгалтерському обліку залишається незмінною, за винятком випадків, передбачених П(С)БО 9. Формування первісної вартості запасів залежно від їх надходження на підприємство можна продемонструвати в таблиці 3.

Таблиця 1.3 - Формування первісної вартості запасів залежно від напрямів надходження

Напрями надходження	Первісна вартість
1	2
Придбання за плату	Усі витрати з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні до використання в за планованих цілях
Придбання за рахунок банку	Усі витрати на придбання і доведення їх до стану, в якому вони придатні до використання без урахування витрат на сплату відсотків за кредит банку
Виготовлення власними силами	Собівартість їх виробництва, яка визначається ПСБО 16 «Витрати»
Внесок до статутного капіталу	Узгоджена засновниками (учасниками) справедлива вартість
Одержання безоплатно	Справедлива вартість
Обмін на подібні активи	Балансова вартість переданих запасів (якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливую вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість)

Хоч П(С)БО 9 «Запаси» і має ряд спільних моментів з МСБО 2 «Запаси», але поряд з цим можна виділити і деякі відмінності. У таблиці 1.4 показано як формується собівартість з витрат.

Таблиця 1.4 - Формування собівартості із витрат

Показник	Складові
Витрати на придбання	1 ціни придбання; 2 мита на ввезення та інших податків; 3 витрат на транспортування; 4 вартості робіт з навантаження та розвантаження й інших витрат. В окремих випадках вони можуть включати й різницю курсів іноземних валют, що виникає при придбанні запасів за валютою.
Витрати на переробку	1 витрати, безпосередньо пов'язані з одиницею виробництва; 2 систематичний розподіл постійних і змінних виробничих накладних витрат
Інші витрати	інші витрати, якщо вони відбулися при доставці запасів до їх теперішнього місця розташування та приведення до теперішнього стану.

Згідно з МСБО «Запаси», до собівартості не включаються понаднормативні суми відходів матеріалів, оплати праці або інші витрати, а також витрати на зберігання, за винятком тих, що зумовлені виробничим процесом і є необхідними для наступного етапу виробництва. Крім того, не враховуються адміністративні накладні витрати, не пов'язані з доставкою запасів до їх теперішнього місця розташування та приведенням їх у теперішній стан, а також витрати на продаж.

Чиста вартість реалізації — це сума, яку очікують отримати при реалізації запасів у звичайній діяльності, за вирахуванням ймовірних витрат на завершення реалізації. Вона відповідає ринковій вартості запасів, мінус витрати, що підприємство несе на підготовку до реалізації та безпосередньо при продажу. Чиста вартість реалізації визначається по кожній одиниці запасів шляхом вирахування з очікуваної ціни реалізації витрат на збут.

На практиці первісна вартість запасів не завжди співпадає з чистою вартістю їх реалізації. При цьому можливі дві ситуації:

- 1) первісна вартість запасів перевищує чисту вартість реалізації;
- 2) первісна вартість запасів нижча за чисту вартість реалізації.

У першому випадку сума перевищення списується на витрати звітного періоду. Таким чином списується також вартість зіпсованих запасів або тих, яких

не вистачає. Після визначення винних осіб за недостачу, сума, що підлягає відшкодуванню, зараховується до доходу звітного періоду.

Сума часткового списання вартості запасів до їх чистої вартості реалізації визнається витратами того періоду, коли була проведена їх переоцінка. Чиста вартість реалізації визначається для кожної одиниці запасів шляхом віднімання очікуваних витрат на збут від очікуваної ціни продажу.

Облікові ціни слід переглядати періодично, щоб вони максимально відповідали фактичній вартості запасів. В умовах інфляції доцільно проводити перегляд кілька разів на рік.

Дооцінка запасів як окрема процедура в П(С)БО 9 не передбачена через використання принципу обачності, який запобігає завищенню вартості активів. Крім того, цей підхід базується на принципі співвідношення доходів і витрат.

Якщо чиста вартість реалізації запасів, які були уцінені, знову зростає, то на суму цього збільшення, але не більше суми попереднього зменшення, сторнується запис про уцінку цих запасів. Вартість запасів на балансі не може перевищувати їх собівартість. Дооцінка запасів обмежується сумою попередньої уцінки.

Переоцінка запасів здійснюється на дату складання звітності, тобто на дату балансу. У подальших періодах вартість запасів переглядається, і уцінені запаси можуть бути дооцінені. Новою вартістю є найнижча з оцінок – собівартість або переглянута чиста вартість реалізації. Таким чином, дооцінка запасів можлива лише до рівня початкової вартості, якщо ринкова вартість спочатку знизилася, а потім знову збільшилася.

З огляду на те, що транспортно-заготівельні витрати змінюються залежно від різних факторів, таких як партія вантажу, вид транспорту, спосіб навантаження та географія постачальників, фактурна вартість також змінюється. Тому на практиці фактичну заготівельну вартість матеріальних цінностей визначають як середньозважену величину.

Оцінка запасів відіграє значну роль при формуванні облікової політики підприємства. Важливу роль в оцінці запасів відіграє принцип обачності, який передбачає застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки запасів, що

повинні запобігати завищенню оцінки активів.

Завдяки принципу безперервності оцінка запасів підприємства проводиться з урахуванням припущення, що діяльність підприємства буде продовжуватися в майбутньому.

Дуже важливе значення має оцінка запасів при їх вибутті, оскільки саме тут виникають проблеми обрання варіанту, з урахуванням впливу оцінки на вартість продукції, що виготовляється, ціну готової продукції, попит споживачів і розмір прибутку, одержаного від реалізації продукції.

При продажу запасів та іншому вибутті згідно з п.16 П(С)БО 9 їх оцінка здійснюється за одним з наступних методів.

Метод ідентифікаційної собівартості відповідної одиниці продукції застосовується при списанні запасів, які не підлягають заміні іншими запасами, що є на підприємстві, або запасів, які відпускаються для виконання спеціальних замовлень і проектів.

При застосуванні цього методу рух вартості запасів співпадає з їх фактичним рухом, тому вартість відпущених запасів та їх залишків обліковується за їх фактичною вартістю. Цей метод є особливо ефективним при використанні комп'ютерних технологій обліку запасів, пристроїв зчитування штрихових кодів при маркуванні товарів, коли кожна одиниця має специфічні, властиві тільки їй характеристики, тобто запаси є однорідними за своїми споживчими якостями. Проте можливість застосування такого методу на практиці обмежена причинами різноманітності номенклатури та великої кількості однакових запасів. У результаті використання цього методу однакові запаси обліковуються за різною вартістю, що не завжди зручно. Залежно від того, який саме з однакових запасів використовуватиме підприємство, прибуток буде змінюватися відповідно до первісної вартості кожного запасу.

Метод середньозваженої собівартості застосовується окремо для кожної сукупності взятих на облік запасів, однакових за призначенням і споживчими характеристиками. Алгоритм розрахунку середньої вартості одиниці запасу протягом періоду визначається залежно від методу, що застосовується для обліку

запасів. Середня вартість одиниці запасів може розглядатися як за звітний період (при періодичному обліку списання запасів), так і після кожного наступного надходження (при безперервному веденні обліку списання запасів).

Для розрахунку ціни вибуття при періодичній оцінці беруться до уваги всі дані з надходження запасів за звітний період, а при постійній - лише дані за період, що передував даті останнього вибуття запасів.

Цей метод можна застосовувати для списання взаємозамінних запасів, при списанні яких не потрібно проводити ідентифікацію (на відміну від попереднього методу). Недоліком вказаного методу є складність визначення середньої ціни в умовах, коли виробничі запаси надходять або витрачаються щоденно.

За постійної системи обліку запасів при застосуванні методу середньозваженої собівартості вартість запасів, що знову надійшли, усереднюється з вартістю наявних запасів. У результаті цього одержується нібито одна партія за однією обліковою ціною, яка визначається як відношення загальної вартості запасів до їх загальної кількості.

Перевага методу оцінки за середньозваженою собівартістю полягає у тому, що оцінку вартості відпущених запасів та їх залишків можна отримати одразу в момент здійснення операції, що дає об'єктивну інформацію про вартість запасів і практично не дозволяє здійснювати маніпуляції з цифрами. Але це досягається за рахунок досить великого обсягу роботи. Крім того, оцінка залишків матеріалів і собівартості готової продукції не є абсолютно об'єктивною.

При періодичному обліку запасів, що найчастіше застосовується на практиці, при використанні методу середньозваженої собівартості робиться припущення, яке спрощує реальну картину руху запасів: усі запаси надійшли та відпущені в один і той же час — у кінці звітного періоду. Застосування методу середньозваженої собівартості в умовах періодичної оцінки запасів означає, що вартість придбаних протягом звітного періоду запасів необхідно розділити на їх загальну кількість, отримавши таким чином середню ціну придбання запасів, яка й буде ціною вибуття запасів в цьому звітному періоді.

Якщо в періоді з дати останнього вибуття відбулося зростання цін порівняно

з їх середнім рівнем, то оцінка запасів за цим методом при безперервному обліку дає меншу вартість вибуття запасів, ніж при періодичному, і навпаки.

Метод ФІФО (першими використовуються запаси, що надійшли раніше) ґрунтується на хронологічному порядку надходження товарів, тобто на припущенні, що перші одиниці запасів, які були придбані, також є першими, що продаються або використовуються. Це дозволяє уникнути їх псування і забезпечити стабільність грошової одиниці.

Одиниці, які залишаються в запасах на кінець періоду, оцінюються за цінами останніх закупок.

Цей метод часто використовується для продуктів, таких як фрукти, овочі та інші харчові товари, де важливо реалізувати найперше надходження, щоб уникнути збитків через їх псування.

При постійному обліку вартість використаних запасів визначається шляхом розрахунку їх загальної вартості безпосередньо під час витрачання кожної партії. Собівартість проданих запасів розраховується шляхом додавання вартостей витрачених одиниць. При використанні цього методу рух вартості запасів може не повністю співпадати з їх рухом в натуральному вираженні, але є дуже близьким, і чим частіше здійснюється придбання та витрачання, тим точніше це наближення.

При періодичному обліку, як зазначалося раніше, фактичний порядок надходження і витрачання замінюється послідовними кроками: спочатку враховується все надходження, а потім — всі витрати. Бухгалтер підсумовує оприбутковані запаси за весь звітний період і потім відображає вибуття необхідної кількості запасів у хронологічному порядку — від перших поставок до того моменту, коли запаси повністю вибувають. Вартість запасів на кінець звітного періоду визначається через інвентаризацію, а сальдо запасів розраховується як добуток кількості одиниць запасів на їх ціну при придбанні або собівартість (якщо запаси виготовлені самостійно, з останньої надійшлої партії).

Перевагою методу ФІФО є його простота, систематичність і об'єктивність, оскільки цей метод не дозволяє маніпулювати даними з метою штучного завищення або заниження вартості запасів. Це сприяє запобіганню маніпулювання прибутком

і забезпечує відображення в балансі суми запасів, яка в основному відповідає поточній ринковій вартості. Метод ФІФО є ефективним за умов низької інфляції, але в умовах високої інфляції він може призвести до завищення вартості матеріальних залишків, зниження собівартості готової продукції і, як наслідок, до завищення прибутку від реалізації.

Також використовуються методи, такі як оцінка за нормативними витратами та ціною продажу. Оцінка за нормативними витратами передбачає використання норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), визначених підприємством з урахуванням нормальних рівнів витрачання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін. Для того щоб нормативні витрати максимально наближалися до фактичних, норми витрат і ціни повинні регулярно перевірятися та оновлюватися.

Оцінка за цінами продажу базується на застосуванні середнього торговельного націнки для товарів, встановленої підприємствами роздрібною торгівлі. Цей метод підходить для підприємств з великою та змінною номенклатурою товарів, що мають подібний рівень націнки.

Підприємство має право застосовувати кілька методів оцінки запасів одночасно, але з певним обмеженням: для одиниць запасів, що мають однакове призначення та умови використання, слід використовувати лише один метод. Тому на підприємстві може виникнути ситуація, коли різні запаси оцінюються різними методами, якщо є обґрунтування щодо різних умов їх використання.

Вибір методу оцінки запасів є частиною облікової політики підприємства і не може бути змінений без вагомих причин. Постійне застосування обраного методу забезпечується принципом послідовності.

Отже, правильний вибір методу оцінки запасів може сприяти збільшенню оборотних коштів, залученню інвестицій, що, в свою чергу, дозволить отримати більші прибутки та покращити фінансовий стан підприємства.

Таблиця 1.5 - Порівняльна характеристика відпуску запасів у продаж та іншому вибутті та оцінка їх за різними методами за лютий 2022 року

Назва методу	Розрахунок витрачених запасів та їх залишку на кінець звітного періоду
Ідентифіковано її собівартості	Залишок на 29.02.2022 року складається із наступних запасів: $50 \times 10,0 = 500$ (із залишку на 01.02.2022); $50 \times 12,0 = 600$ (із партії від 04.02.2022); $100 \times 14,5 = 1450$ (із партії від 10.02.2022); $200 \times 14,0 = 2800$ (із партії від 22.02.2022) Разом: $500 + 600 + 1450 + 2800 = 5350$ грн Витрачання за лютий 2022 року: $1000 + (2400 + 7250 + 4200) - 5350 = 9500$ грн
Середньозваженої собівартості	Розраховуємо собівартість запасів у лютому: $10,0 * 100 + 12,0 * 200 + 14,5 * 500 + 14,0 * 300$ ----- = 13,5 грн $100 + 200 + 500 + 300$ Залишок на 29.02.2022 р:
	$400 * 13,5 = 5400$ грн Витрачання за лютий: $14850 - 5400 = 9450$ грн
ФІФО	Залишок на 29.02.2022 р. складається з наступних одиниць запасів: $300 * 14,0 = 4200$ (із партії від 10.02.2022); $100 * 14,5 = 1450$ (із партії від 10.02.2022) Разом: $4200 + 1450 = 5650$ грн Витрачання за лютий 2022 року: $14850 - 5650 = 9200$ грн або: $100 * 10,0 = 1000$ грн (із залишку на 01.02.2022); $200 * 12,0 = 2400$ грн (із партії від 04.02.2022); $400 * 14,5 = 5800$ (із партії від 10.02.2022) Разом: $1000 + 2400 + 5800 = 9200$ грн
ЛІФО П(СБО) відсутній) (в	Залишок на 29.02.2022 складається з наступних одиниць запасів: $100 * 10,0 = 1000$ (із залишку на 01.02.2022); $200 * 12,0 = 2400$ грн (із партії від 04.02.2022); $100 * 14,5 = 1450$ (із партії від 10.02.2022) Разом: $1000 + 2400 + 1450 = 4850$ грн% Витрачання за лютий 2022 р: $14850 - 4850 = 10000$ грн або: $300 * 14,0 = 4200$ грн (із партії від 22.02.2022) $400 * 14,5 = 5800$ грн (із партії від 10.02.2022) Разом: $4200 + 5800 = 10000$ грн

Оцінка запасів за кордоном дещо відрізняється від національної системи обліку України і має свої особливості, що зумовлені відмінностями у

національному обліку та нормативно-правовій базі.

В США запаси оцінюються на основі фактичних витрат на їх придбання на момент отримання або використання запасів у господарській діяльності. Оцінка проводиться на основі чистої суми грошових платежів, здійснених в минулому або передбачених для майбутніх придбань запасів. Витрати на доставку можуть бути включені або не включені до собівартості запасів, а також не включаються загальновиробничі, адміністративні витрати та витрати на збут. В собівартість запасів включаються тільки ті витрати, які вважаються складовими вартості товару на момент їх придбання.

У Польщі запаси оцінюються за цінами придбання, а в разі неможливості визначити ціну запасів або при їх безоплатній передачі вони оцінюються за цінами на аналогічні чи подібні запаси.

У Німеччині, Люксембурзі та Франції запаси оцінюються за найменшою величиною між собівартістю та ринковою вартістю.

У Португалії та Іспанії запаси оцінюються за ціною придбання або витратами на їх виробництво. В Іспанії ціна придбання включає суму, зазначену в рахунку постачальника, а також додаткові витрати на збереження запасів, зокрема податок з продажу. Варто також зазначити, що коли ціна придбання запасів (або витрати на їх виробництво) перевищує ринкову ціну, то запаси обліковуються за ринковими цінами. Для сировини в Іспанії ринкова ціна визначається як найменша з двох величин: відновлювана вартість або чиста вартість завершення робіт. Для готової продукції ринкова ціна визначається за всіма витратами, за винятком відповідних витрат.

У Швейцарії та Італії запаси оцінюються за найменшою з двох величин: первісною вартістю (витрати на придбання або виробництво) або чистою вартістю можливої реалізації.

Найпоширенішими методами обліку запасів є методи ФІФО, ЛІФО, середньої вартості.

Особливостями методів оцінки запасів в деяких країнах є:

–в Португалії в деяких галузях (сільському господарстві, лісовій

промисловості, рибальстві) запаси можуть оцінюватись наступним чином: облікова ціна визначається як продажна за винятком деякої норми прибутку. Також цей метод може використовуватись при обліку запасів в оптовій торгівлі;

- в Іспанії запаси оцінюються за загальною фіксованою ставкою, якщо вони постійно оновлюються, а їх загальна вартість та структура змінюється несуттєво;

- в Швейцарії в консолідованій звітності запаси можна оцінювати на основі фактичних поточних витрат, відновлювальної вартості або на основі аналогічних витрат;

- в Італії для довгострокових контрактів незавершені вироби обліковуються або після завершення контракту, або за процентним виконанням робіт;

- у Великобританії заборонено використовувати методи ФІФО та базового запасу. Довгострокові контракти за незавершеними проектами обліковуються за методами «частки виконання», «завершення контракту»;

- у США при виконанні методу ЛІФО в обліковій політиці обов'язково потрібно визначити суму поточної відтворювальної вартості (вартості руху) запасів, а також вплив на результати діяльності зменшення партії запасів.

В США використовується метод ЛІФО-долар, за яким вартість запасів обліковується, виходячи з індивідуальних цін одиниці запасів. При використанні методу оцінки запасів базового року вони перераховуються в долари, а ті запаси, які надходять у наступні періоди, для них використовуються цінові індекси. При цьому базовий рік приймається на 100.

Крім широкого вибору методів оцінки запасів передбачено також можливість використання двох систем їх обліку - періодичної та постійної.

Використовуючи різні методи оцінки запасів, можна одержати різні значення прибутку, особливо в умовах інфляції. Вибір підприємством оптимального методу оцінки запасів сприяє збільшенню оборотних коштів, залученню інвестицій, що в підсумку дає можливість отримати більші прибутки та в цілому покращити фінансовий стан підприємства. Отже, незважаючи на те, що визнання та оцінка виробничих запасів налічує безліч методів, підприємство обирає для себе найпростіший, який би легко можна було поєднати з нашим

законодавством. Отже роблячи узагальнення даного розділу я можу сказати, що від правильної класифікації залежить і правильність подальшого обліку виробничих запасів.

Усі операції руху матеріальних цінностей, а також виробничих запасів поділяють на дві групи: прибуткові та видаткові й оформляють їх відповідними документами.

Видаткові документи, у свою чергу, поділяють на документи, якими оформляють внутрішнє переміщення (склад - виробництво) і документи на реалізацію на сторону.

До прибуткових документів на одержані товарно-матеріальні цінності належать зовнішні документи (одержані від постачальника) та внутрішні (оформлені на підприємстві).

Розрізняють такі зовнішні документи: накладні, товарно-транспортні накладні, акти купівлі-продажу.

Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) є підставою для списання ТМЦ підприємством, яке здійснило їх відпуск, для оприбуткування цих ТМЦ підприємством-одержувачем і для дозволу на вивезення їх з території підприємства постачальника, а також для їх складського оперативного та бухгалтерського обліку. Таку накладну виписує підприємство, що здійснює відпуск ТМЦ, у трьох примірниках на підставі договору (контракту), нарядів, інших відповідних документів і підписує особа, що дала дозвіл на відпуск ТМЦ, головний бухгалтер. Перший примірник віддають підприємству-одержувачу ТМЦ як супровідний документ і як підставу для їх оприбуткування; другий залишають на складі підприємства-постачальника, він є підставою для списання ТМЦ підприємством, що здійснило їх відпуск; третій передають на пропускний пункт для контролю за вивезенням ТМЦ за межі території підприємства. Обидві ці служби передають другий і третій примірники в бухгалтерію підприємства.

Накладну на відпуск ТМЦ заповнюють посадова особа, призначена керівником цього підприємства, і матеріально відповідальна особа, яка здійснює відпуск ТМЦ.

Накладною на відпуск ТМЦ оформляють кожен партію вантажу. У ній зазначають: дату виписування; найменування підприємств, які здійснюють відпуск; одержання й оплату перелічених ТМЦ; ідентифікаційні коди за ЄДРПОУ; через кого одержані ТМЦ; номер довіреності; кількість і вартість ТМЦ; матеріально відповідальну особу.

Етапи руху ТМЦ та їх документальне оформлення наведені нижче. В Таблиці 6 наведено надходження запасів та їх документальне оформлення.

Таблиця 1.6 - Етапи руху надходження запасів та їх документальне оформлення

Від постачальників	Від підзвітних осіб	Від власного виробництва
рахунок-фактура	товарний рахунок	накладні
товарно-транспортна накладна , податкова накладна	акт закупівлі ТМЦ авансовий звіт	

Отримання ТМЦ - за дорученням. Постановка на облік на підставі прибуткової накладної, прибуткового ордеру, акту про невідповідність ТМЦ супутнім документами або про відсутність документів, картки (журналу, відомості) складського обліку ТМЦ.

Витрачання ТМЦ - за видатковою накладною, лімітно - забірною картою, вимогою (разовою або груповою), актами списання ТМЦ за фактичними витратами із зазначенням норм витрати і відхилень.

Відвантаження ТМЦ - за видатковими накладними.

Накладну засвідчують підписами та печаткою.

Внутрішніми документами є прибуткові ордери (форма М-3 або М-4), які заповнює матеріально відповідальна особа, а номери їм присвоює бухгалтер (працівник складу одержує книжку, заздалегідь пронумерованих прибуткових ордерів). Ці документи виписують за наявності у підприємства складів. Малі підприємства, що мають невеликі матеріальні комори, можуть не оформляти окремих прибуткових ордерів, а лише проставляти на накладній порядковий номер

узятих на облік матеріальних цінностей, дату їх прийняття та підпис матеріально відповідальної особи. Крім цих документів, можуть бути й інші: авансові звіти осіб, які закупають матеріальні цінності, закупівельні акти. Однак ці операції за готівку здійснюють за неможливості придбання товарів в інший спосіб. У закупівельному акті зазначають адресу місця купівлі, паспортні дані та місце проживання продавця. На ім'я працівника підприємства, який одержує матеріальні цінності у постачальника, має бути виписана довіреність.

Документи на внутрішнє переміщення матеріальних цінностей - це документи на передачу матеріалів однією особою іншій: «Склад - виробництво», «Склад - магазин (кіоск)». Оформляють таке переміщення накладними (форма М-11), у яких зазначають найменування матеріальних цінностей, їхню кількість, вартість одиниці та суму, а також лімітно-забірними картками, вимогами. У бухгалтерії є журнал реєстрації цих накладних та інших документів. Виписує їх бухгалтер у двох примірниках (за потреби - в більшій кількості). У накладних та інших документах «Склад - виробництво» печатка не ставиться, в торгових точках накладні мають бути з печаткою.

Залишкове списання з балансу матеріалів, які передано на господарські потреби, здійснюють за матеріальними звітами та Актами на списання запасів. У встановлені графіком строки матеріально відповідальні особи зобов'язані здати в бухгалтерію всі прибуткові та видаткові документи до матеріальних звітів. Термін подачі в бухгалтерію звітів установлюють керівник і головний бухгалтер підприємства з урахуванням обсягу документації, спеціалізації підприємства, інших умов.

Таким чином, списання товарно-матеріальних цінностей може здійснюватися за актами (наприклад, списання недостач і втрат, виявлених під час інвентаризації, перевірки. Для обліку запасів використовується первинна облікова документація, яка відповідає вимогам основних положень з обліку запасів та пристосована для автоматизованої обробки інформації.

На основі вищесказаного для систематизації і повного представлення даної інформації складемо таблицю первинних документів по обліку виробничих запасів.

Вона наведена у таблиці 1.7.

Таблиця 1.7 - Первинні документи з обліку запасів ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

Номер документу	Назва документу	Дата ухвалення документу
1	2	3
1 М-2	Доручення	Затверджено наказом Міністерства України 21.06.96р. №192
2 МШ-4	Акт на вибуття малоцінних та швидкозношуваних предметів	Затверджено наказом Міністерства України від 21 червня 1996 р. N 193
3 МШ-2	Картка обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів	Затверджено наказ Міністерства України від 21 червня 1996 р. N 193
4 М-11	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів	Затверджено наказ Міністерства України від 21 червня 1996 р. N 193
5 М-12	Картка складського обліку	Затверджено наказ Міністерства України від 21 червня 1996 р. N 193
6 МШ-8	Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів	Затверджено наказ Міністерства України від 21 червня 1996 р. N 193
7 1-ТН	Товарно-транспортна накладна	Затверджено наказом Міністерства Транспорту, Міністерства України від 29 грудня 1995 р. N 488/346

Для інвентаризаційної роботи на підприємствах розпорядчим документом їх керівника створюються постійно діючі інвентаризаційні комісії. Головою постійно діючої інвентаризаційної комісії, як правило, призначається керівник підприємства або його заступник. До її складу включаються керівники структурних підрозділів, головний бухгалтер, інженери, технологи, механіки, товаровознавці, виконавці робіт, економісти та інші досвідчені працівники, які добре знають об'єкт інвентаризації, ціни і первинний облік. Якщо кількість об'єктів, що підлягають інвентаризації, дуже велика й одна комісія не спроможна швидко та якісно здійснити інвентаризацію, то наказом керівника створюються робочі інвентаризаційні комісії. Головою робочої інвентаризаційної комісії призначається, як правило, заступник керівника підприємства, інші вимоги до складу робочої комісії збігаються з вимогами до постійно діючої комісії.

Інвентаризація може бути ініційована власником або керівником

підприємства або бути обов'язковою, коли інвентаризації підлягають також майно і запаси, що не належать підприємству і облік яких проводиться на позабалансових рахунках. При інвентаризації запасів усі вони повинні бути перераховані, переміряні, переважені і занесені до форми М-21 «Інвентаризаційний опис». При інвентаризації незавершеного виробництва, незавершеного капітального будівництва і незавершеного ремонту:

1) в інвентаризаційних описах зазначаються найменування заділу, стадія або міра їх готовності, кількість або обсяг робіт;

2) сировина, матеріали і куповані напівфабрикати, що є біля робочих місць і не зазнають обробки, до опису незавершеного виробництва не включаються, а фіксуються в описах матеріальних цінностей або в окремих описах;

3) кількість сировини і матеріалів, що входять до складу неоднорідної маси або суміші у незавершеному виробництві, визначається технічними розрахунками в порядку, передбаченому галузевими інструкціями з питань планування, обліку і калькулювання собівартості продукції.

Форму М-21 комісія заповнює в одному примірнику при інвентаризації окремо за кожним місцезнаходженням і матеріально відповідальною особою або групою осіб, на зберіганні яких знаходяться цінності. Після закінчення інвентаризації «Інвентаризаційний опис» підписують усі члени комісії, які несуть відповідальність за своєчасність і дотримання порядку проведення інвентаризацій відповідно до наказу керівника підприємства, за повноту і точність внесення в інвентаризаційні описи даних про фактичні залишки запасів. «Порівняльна відомість» використовується для відображення результатів інвентаризації запасів, за якими виявлено відхилення від облікових даних. У ній зазначається кількість і сума надлишків і недостач за кожним найменуванням, видом запасу окремо. «Порівняльну відомість» складає в одному примірнику і підписує бухгалтер підприємства. Вона зберігається у бухгалтерії. З підсумками «Порівняльної відомості» під розписку ознайомлюється матеріально відповідальна особа.

Затверджені результати інвентаризації відбиваються у бухгалтерському обліку підприємства в тому місяці, в якому закінчено інвентаризацію, але не

пізніше ніж за грудень звітного року. У пояснювальній записці до річного бухгалтерського звіту наводяться відомості про результати проведених у звітному році інвентаризацій за формою «Відомості результатів інвентаризації».

1.2 Мета діяльності ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

Метою діяльності ТОВ є одержання прибутку для забезпечення соціальних та економічних інтересів держави, членів трудового колективу та вдосконалення виробництва для чого пропонує клієнтам широкий і різноманітний перелік обладнання з широким використанням високоякісних і сучасних полімерів, а також великий вибір пластиків зі складу, послуги по їх обробці та консультації, виконує інші роботи та надає послуги замовникам як в Україні, так і за кордоном. ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» прагне надати своїм клієнтам можливість працювати з сучасними матеріалами і успішно застосовувати нові технології. Кожен раз, коли компанію вибирають клієнти і замовники, вона прагне запропонувати таке вирішення завдання, яке не тільки повністю відповідає технічним вимогам і контрактом, але і викличе прагнення працювати з підприємством в подальшому

Товариство з обмеженою відповідальністю ТОВ «ФАКТОР ГРУПП», іменоване в подальшому «Товариство», створене та діє на підставі Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про господарські товариства» та згідно чинного законодавства України.

Місце знаходження(юридична адреса): Місто Харків, просп. Московський.

Підприємство є юридичною особою. Товариство створене у грудні 2012 року одним засновником, частка якого складає сто відсотків.

Для забезпечення господарсько - підприємницької та іншої діяльності Товариства за рахунок майнових внесків Учасників був створений Статутний фонд в розмірі 50 000 (п'ятдесят тисяч) гривень, але в 2023 року його було збільшено до 1,675,000 (один мільйон шістсот сімдесят п'ять тисяч) гривень та частково оплачено

згідно з протоколом учасників підприємства.

Товариство має право змінювати (збільшувати або зменшувати) розмір статутного капіталу. Збільшення Статутного капіталу Товариства допускається після внесення Учасниками вкладів у повному обсязі. Зменшення Статутного капіталу допускається після повідомлення усіх його кредиторів. Рішення Товариства про зміну розміру Статутного капіталу набирає чинності з дня внесення цих змін до державного реєстру. Вищим органом Товариства є загальні збори Учасників. Вони складаються з Учасників або призначених ними представників. Учасники мають кількість голосів, пропорційно розміру їх часток у Статутному капіталі. Збори вважаються повноважними, якщо на них присутні Учасники, що володіють у сукупності більш ніж 60 % голосів.

До виключної компетенції загальних зборів Учасників належить:

- визначення основних напрямків діяльності Товариства, затвердження його планів і звітів про їх виконання;
- внесення змін до Статуту Товариства, зміна розміру його Статутного капіталу.

Виконавчим органом Товариства є директор, призначений зборами Учасників.

Збори Учасників Товариства повинні скликатися на вимогу виконавчого органу – директора. Директор здійснює керівництво поточною діяльністю Товариства на основі єдиноначальності в межах своєї компетенції і прав, визначених Статутом та рішенням зборів Учасників. Збори Учасників Товариства можуть винести рішення про передачу частини повноважень, що належать їм, до компетенції генерального директора, а також обмежити коло компетенції генерального директора по керівництву Товариством.

Директор товариства:

- затверджує правила процедури та інші внутрішні документи Товариства, визначає організаційну структуру Товариства;
- визначає умови оплати праці посадових осіб Товариства, його дочірніх підприємств, філій та представництв;
- розпоряджається майном Товариства, відчужує та придбаває майно (рухоме

та нерухоме);

- затверджує штатний розклад, посадові оклади та виробничі показники працівників апарату, установлює розміри та строки їх преміювання;

- затверджує договірні ціни на продукцію та товари і тарифи на послуги;

- визначає порядок покриття збитків;

- від імені Товариства підписує договори, довіреності та інші документи, відкриває розрахункові, поточні, валютні та інші рахунки в банках;

- організовує ведення бухгалтерського обліку і звітності;

- подає на затвердження зборів Учасників річний звіт і баланс Товариства.

Для здійснення контролю за фінансовою діяльністю Товариства за рішенням загальних зборів або на вимогу будь-кого з Учасників Товариства може бути проведено аудиторську перевірку, приклад якої наведено у третьому розділі диплому.

Товариство здійснює бухгалтерський облік наслідків своєї роботи, веде статистичну звітність і подає її в установленому обсязі органам державної статистики. ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» спеціалізується в галузі торгівлі машинами та устаткуванням, хімічними продуктами. Підприємство пропонує клієнтам широкий і різноманітний перелік обладнання, устаткування, запасних частин.

ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» має потужну та налагоджену систему поставок запасів від прямих виробників як вітчизняних, так і закордонних.

За 5 років роботи на ринку, підприємством були успішно виконані численні проекти і роботи за такими напрямками:

- монтаж вентиляційних систем, кондиціонерів;

- серійна поставка ізоляторів, перетворювачів частоти;

- поставка низьковольтного обладнання (автоматичні вимикачі, контактори, пускачі, тумблери, ящики, реле, кнопки управління, трансформатори сигнальна арматура);

- роботи з ремонту електроприладів на підприємстві ПАТ «Електроважмаш»;

Досвід роботи з промисловими підприємствами дозволяє здійснювати поставку якісної, надійної та ефективної техніки. Об'єднання зусиль фахівців з низьковольтного обладнання, конструкторів, технологів і досвідчених виробників дає

впевненість в роботі сьогодні і відмінні перспективи розвитку в майбутньому. Товариство є юридичною особою, має самостійний баланс, розрахунковий (поточний), валютний та інші рахунки в ПАТ «Укрсоцбанк», круглу печатку зі своїм найменуванням, додаткові печатки, штампи, фірмові бланки, а також знак для товарів і послуг. Товариство набуло прав юридичної особи з дня його державної реєстрації. Товариство є власником свого майна, в тому числі й того, що передано Учасниками. Згідно діючому законодавству України Товариство володіє, користується та розпоряджається власним майном відповідно з метою своєї господарсько-підприємницької діяльності і призначення майна.

Джерелами формування майна Товариства є:

- грошові, матеріальні та інтелектуальні внески Учасників;
- доходи, одержані від реалізації продукції та послуг, а також від інших видів господарської діяльності, кредити банків та інших кредиторів;
- майно, придбане в інших суб'єктів господарювання, організацій та громадян;
- благодійні внески, пожертвування українських і іноземних підприємств і громадян.

Прибуток Товариства утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат.

Нерозподілений прибуток, одержаний після зазначених розрахунків, залишається у повному розпорядженні Товариства, загальні збори якого визначають напрямки його використання, що відображається окремим рішенням усіх Учасників. Відповідальність за стан обліку, своєчасне подання бухгалтерської та іншої звітності покладається на головного бухгалтера (бухгалтера) або іншу особу, призначену наказом директора згідно з обліковою політикою Товариства, викладеною у першому обліковому наказі.

Бухгалтерські записи здійснюються за допомогою особливих прийомів, головними є документація, інвентаризація, рахунки, подвійний запис, калькуляція, оцінка. Робочий план рахунків складається з типових рахунків. Заробітна плата сплачується два рази на місяць. Записи у регістрах бухгалтерського обліку проводяться на підставі первинних облікових документів, які фіксують здійснення

господарської. Для виконання окремих робіт та послуг Товариство має право найняти громадян, фахівців на основі індивідуальних договорів, в тому числі договорів підряду, доручення, трудових угод, контрактів і інших форм угод, передбачених законодавством України з оплатою праці на договірній основі.

1.3 Основні техніко-економічні показники роботи ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

Фінансовий стан підприємства – це здатність підприємства фінансувати свою діяльність. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, потребою в їх розміщенні і ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними особами, платоспроможністю і фінансовою стійкістю.

Фінансовий стан може бути стійким, нестійким і кризовим. Здатність підприємства своєчасно проводити платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі свідчить про його хороший фінансовий стан.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Якщо виробничий і фінансовий плани успішно виконуються, то це позитивно впливає на фінансовий стан підприємства. І навпаки, у результаті недовиконання плану по виробництву і реалізації продукції відбувається підвищення її собівартості, зменшення виручки і суми прибутку і як наслідок – погіршення фінансового стану підприємства і його платоспроможності.

Стійкий фінансовий стан в свою чергу здійснює позитивний вплив на виконання виробничих планів і забезпечення потреб виробництва необхідними ресурсами. Тому фінансова діяльність як складова частина господарської діяльності направлена на забезпечення планомірного надходження і використання грошових ресурсів, виконання розрахункової дисципліни, досягнення раціональних пропорцій власного і залученого капіталу і найбільш ефективного його використання. Головна мета фінансової діяльності - вирішити, де, коли і як

використовувати фінансові ресурси для ефективного розвитку виробництва і отримання максимального прибутку.

Для того щоб вижити в ринкових умовах і не допустити банкрутства підприємства, необхідно добре знати, як керувати фінансами, якою повинна бути структура капіталу по складу і джерелам утворення, які частку повинні займати власні кошти, а яку - залучені. Необхідно знати і такі поняття ринкової економіки, як ділова активність, ліквідність, платоспроможність, кредитоспроможність підприємства, поріг рентабельності, запас фінансової стійкості, ступінь ризику, ефект фінансового важеля і інші, а також методику їх аналізу. Головна мета аналізу - своєчасно виявляти і попереджувати недоліки у фінансовій діяльності і знаходити резерви покращення фінансового стану підприємства і його платоспроможності.

При цьому необхідно вирішувати наступні задачі:

- на основі вивчення причин взаємозв'язку між різними показниками виробничої, фінансової і комерційної діяльності дати оцінку виконання плану по надходженню фінансових ресурсів і їх використанню з позиції покращення фінансового стану підприємства.

- прогнозування можливих фінансових результатів, економічної рентабельності, виходячи із реальних умов господарської діяльності і наявності власних і залучених ресурсів, розробка моделей фінансового стану при різних варіантах використання ресурсів.

- розробка конкретних заходів, направлених на більш ефективне використання фінансових ресурсів і укріплення фінансового стану підприємства.

Аналізом фінансового стану займаються не лише керівники і відповідні служби підприємства, а і його засновники, інвестори з метою вивчення ефективності використання ресурсів, банки для оцінки умов кредитування і визначення ступеню ризику, постачальники для своєчасного отримання платежів, податкові інспекції для виконання плану надходжень коштів до бюджету, тощо. У відповідності з цим аналіз поділяється на внутрішній і зовнішній. Внутрішній аналіз проводиться службами підприємства і його результати використовуються для планування, контролю і прогнозування фінансового стану підприємства. Його

мета - встановити планомірне надходження грошових коштів і розмістити власні і залучені кошти таким чином, щоб забезпечити нормальне функціонування підприємства, отримання максимального прибутку і виключення банкрутства.

Зовнішній аналіз здійснюється інвесторами, постачальниками матеріальних ресурсів, контролюючими органами на основі оприлюднення звітності. Його мета - встановити можливість вигідно вкласти кошти, щоб забезпечити максимум прибутку і виключити ризик втрати. Все, що має вартість, належить підприємству і відображається у активі балансу називається його активами. Актив балансу містить дані про розміщення капіталу, що є в розпорядженні підприємства, тобто про вкладання його у конкретне майно і матеріальні цінності, про витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції і про залишки вільної грошової готівки. Кожному виду розміщеного капіталу відповідає окрема стаття балансу. Необхідно зробити аналіз економічних показників діяльності, що може допомогти нам в подальшому. Розглянемо діяльність підприємства протягом двох років. Детальна характеристика показників за 2021 та 2022 рік зведені в таблиці 1.8.

Після проведених розрахунків даної таблиці можливо дізнатися, що збільшився дохід так же як і витрати в порівнянні з 2021 роком. Дохід збільшився на 95,3 % або на 3962,20 тис.грн., а витрати на 94,43 % або 3930,80 тис.грн. Збільшення цих двох показників призвело до збитків в 2021 році в сумі 337,70 тис.грн. Так як прибуток (збиток) – це результативний показник між доходами та витратами, а доходи збільшувалися більшими темпами ніж витрати, то і у 2022 році ми отримали збиток у зрівнянні з 2021 роком.

Таблиця 1.8- Аналіз основних показників діяльності підприємства

Показник	2021 рік	2022 рік	Абсолютне відхилення (+,-)	Темп росту , %
1	2	3	4	5
1 Доходи, тис грн.	8689,6	12651,8	3962,2	195,30
2 Витрати, тис грн.	8680,0	12610,8	3930,8	194,43
3 Прибуток (збиток), тис грн.	8,6	33,6	-470,9	-253,53
4 Чисельність працівників, осіб	7	7	0	100
5 Фонд оплати праці, тис грн.	50,4	56,19	5,79	111,49
6 Середньомісячна З/п, грн.	4200,00	4682,50	482,50	111,49
7 Наявність основних засобів, тис грн.	173,7	99,3	-74,4	62,60

8 Коефіцієнт зносу основних засобів, %	0,34	0,45	0,11	132,35
9 Фондовіддача	13,86	28,05	14,19	202,38
10 Фондоємність	0,077	0,033	-0,044	42,86
11 Фондоозброєність	68,63	59,43	-9,20	86,59

Чисельність працівників не змінилась.

Середньомісячна заробітна плата збільшилася на 11,49 % або на 482,50 грн. за рахунок підвищення мінімальної заробітної плати.

Основні засоби зменшилися на 74,40 % або на 62,60 тис. грн. за рахунок списання основних засобів.

Коефіцієнт зносу основних засобів збільшився на 32,35 % або 0,11 тис. грн, фондівіддача на 2,38 % або 14,19 тис. грн.

Фондоємність зменшилась до 42,86 % що свідчить про зростання ефективності використання основних засобів і веде до економії капітальних вкладень. Фондоозброєність у 2021 році складала 68,63 тис. грн. У 2022 році – 59,43 тис. грн., що зіставляє у абсолютному вимірі -9,20 тис. грн., а у відносному – 86,59 %.

Тобто в діяльності підприємства ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» простежується тенденція на збільшення обсягу реалізації продукції, також варто звернути увагу на те, що навіть при зменшенні основних засобів підприємство не втрачає своїх позицій на ринку.

Таблиця 1.9 – Динамічний та структурний аналіз балансу товариства ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

Найменування статті	Значення, тис. грн.			Абсолютні зміни, тис. грн.		Темпи росту, %		Питома вага, %		
	2021	2022	2023	2023- 2021	2023- 2022	2023- 2021	2023-2022	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
АКТИВ				0	-	-	-	-	-	-
I. Необоротні активи	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Основні засоби (залишкова вартість)	173,7	99,6	36,3	-74,1	-63,3	42,66	63,55	56,11	32,17	11,72
інші фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Відстрочені податкові активи	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього за розділом I	173,7	99,6	36,3	-74,1	-63,3	42,66	63,55	56,11	32,17	11,72
II. Оборотні активи										
Запаси:	86,6	87,1	172,2	+85,6	+85,1	198,85	197,70	7,59	8,31	7,57
виробничі запаси	295,7	1162,9	2581,1	+2285	+1418	773,27	122,00	27,55	49,39	69,47
незавершене виробництво	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
готова продукція	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
товари	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками:										
За товари, роботи ,послуги	743,3	1126,6	1009,5	902,6	+369,3	429,81	49,74	19,57	31,61	29,97
З бюджетом	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти: в національній валюті	23,8	53,9	6,7	-17,1	-47,2	-71,89	-87,56	2,22	2,29	0,18

Продовження таблиці 1.9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Інші необоротні активи	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього за розділом II	1073,6	2353,4	3712,5	2638,9	1359,1	245,03	57,70	82,10	80,35	92,14
Баланс	1247,3	2461,1	3749,1	2501,8	1288,9	200,83	52,39	100	100	100
ПАСИВ										
I Власний капітал	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Зареєстрований (пайовий) капітал	50,0	50,0	1675,0	0	1625	100,00	3250,00	4,65	2,12	45,07
Інший додатковий капітал	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	13,2	46,8	94,5	81,3	47,7	616,67	101,92	1,23	1,99	2,54
Усього за розділом I	63,2	96,8	1269,1	1205,9	1172,3	1904,43	1215,55	5,88	4,11	34,17
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Поточні зобов'язання	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1131,8	1850,3	2350,3	1218,5	500,0	107,65	27,02	105,42	78,71	63,32
Поточні зобов'язання за розрахунками:										
з одержаних авансів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
з бюджетом	6,1	12,0	15,6	9,5	3,6	155,74	30,00	0,57	0,51	0,42
з страхування	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
з оплати праці	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	44,7	476,4	58,4	431,7	-418,0	965,24	-87,69	4,17	20,26	1,57
Усього за розділом III	1182,6	2338,7	2424,3	1241,7	85,6	105,5	3,66	110,18	99,37	65,2
Баланс	1247,3	2461,1	3749,1	2501,8	1288,0	200,07	52,4	100	100	100

Таблиця 1.10 – Динамічний та структурний аналіз Звіту про фінансові результати ТОВ «ФАКТОР ГРУПП».

Стаття	Показники, тис. грн.			Абсолютні зміни, тис. грн.		Темп росту, %		Питома вага, %		
	2021	2022	2023	2023-2021	2023-2022	2023-2021	2023-2021	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	8689,6	12651,8	12648,5	3958,9	-3,3	45,5	-0,03	100	100	100
Інші операційні доходи	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші доходи	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом доходи	8689,6	12651,8	12648,5	3958,9	-3,3	45,5	-0,03	100	100	100
Собівартість реалізованих товарів	8406,30	12243,6	12108,8	3702,50	-134,8	44,04	-1,1	96,74	96,76	95,74
Податок на прибуток	1,9	7,4	12,1	10,20	4,70	536,84	63,51	0,02	0,06	0,10
Чистий прибуток (збиток)	8,6	33,6	55,0	46,40	21,40	539,53	63,57	0,10	0,27	0,43
Інші звичайні витрати	273,7	367,2	472,6	198,9	105,4	72,7	28,7	3,15	2,91	3,74
Разом витрати	8680,0	12610,8	12581,4	3901, 4	-29,4	44,93	-0,23	100	100	100

Аналіз динаміки складу та структури майна дає змогу встановити розмір абсолютного та відносного приросту або зменшення всього майна та окремих його видів. Порівняльний аналітичний баланс ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» представлено в таблиці 1.11. Результативність аналізу в більшості залежить від організації його інформаційної бази. Головними джерелами інформації для аналізу фінансового стану підприємства служать:

- звітний бухгалтерський баланс (форма 1) (Додаток А);
- звіт про фінансові результати (форма 2); (Додаток Б).

Таблиця 1.11 - Порівняльний аналітичний баланс ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

Показник	На початок 2022 року		На кінець 2022 року		Зміни		
	Абсолютні величини, тис. грн.	Відносні величини, %	Абсолютні величини, тис. грн.	Відносні величини, %	У абсолютних величинах, тис. грн..	У структурі, %	Базисні темпи росту, %
1	3	4	5	6	7	8	9
Актив							
I. Необоротні активи	-	-	-	-	-	-	-
Основні засоби та нематеріальні активи	173,7	19,65	99,6	7,84	-74,6	-11,81	86,6
Незавершені капітальні інвестиції	-	-	-	-	-	-	-
Усього за розділом I	173,7	19,65	107,7	7,86	-74,2	-11,79	86,84
II. Оборотні активи	-	-	-	-	-	-	-
Запаси	295,1	8,31	1162	7,57	854	0,74	297,7
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	743,3	39,19	1112	27,22	208,3	-11,97	150,72
Інша поточна дебіторська заборгованість	52,6	5,02	360,3	15,85	307,7	10,83	684,98
Грошові кошти та їх еквіваленти	-	-	-	-	-	-	-
Інші оборотні активи	10,8	0,01	24,0	13,2	-0,1	-0,01	0,15
Усього за роз. II	842,1	80,35	2095,1	92,14	1253	11,79	248,79
Баланс	1048,0	100	2273,9	100	1225,9	-	216,98

Продовження таблиці- 1.11

1	2	3	4	5	6	7	8
I Власний капітал	-	-	-	-	-	-	-
Зареєстрований (пайовий) капітал	65,0	6,20	65,0	2,86	0	-3,34	100
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	384,9	36,73	47,2	2,08	-337,7	-34,65	12,26
Усього за розділом I	449,9	42,93	112,2	4,93	-337,7	-38,0	24,94
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	-	-	-	-	-	-	-
III. Поточні зобов'язання							
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	592,1	56,50	1602,2	70,46	1010,1	13,96	270,60
Розрахунки з бюджетом	1,4	0,13	1,1	0,05	-0,3	-0,08	78,57
Розрахунки зі страхування	0,9	0,08	0,6	0,03	-0,3	-0,05	66,67
Розрахунки з оплати праці	3,7	0,36	2,3	0,10	-1,4	-0,26	62,16
Інші поточні зобов'язання	-	-	555,5	24,43	555,5	24,43	55550
Усього за розділом III	598,1	57,07	2161,7	95,07	1563,6	38,0	361,43
Баланс	1247,3	100	2461,1	100	1225,9	0	216,98

Проаналізувавши дані балансу за звітні періоди можемо зробити наступні висновки. Загалом валюта балансу збільшилася на 116,98 %, що свідчить про значний прогрес підприємства. У структурі сукупних активів ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» у 2022 році найбільшу вагу складають оборотні активи 80,35 %. Необоротні активи підприємства зменшилися на 23,16% за рахунок списання основних засобів та нематеріальних активів, збільшення зносу.

Оборотні активи в 2022 році зменшилися на 148,79 % в порівнянні з попереднім періодом. Це є неоднозначним наслідком в роботі підприємства. З однієї сторони відбулося збільшення запасів, що для торгово підприємства може стати плюсом. Адже значні коливання курсу валют, девальвація гривні та нестабільна ситуація в країні провокує підвищення цін на продукцію. Якщо поглянути з іншої сторони, то значне накопичення запасів може призвести до їх псування, збільшення витрат для зберігання та ін. Збільшення іншої поточної дебіторської заборгованості говорить про підвищення боргів з боку покупців, використання оборотних коштів не надто раціональне в господарській діяльності

Товариства.

У структурі сукупних пасивів ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» в 2022 року найбільшу вагу складають поточні зобов'язання, які у порівнянні з 2021 роком збільшилися на 261,43 %. В структурі власних коштів найбільшу питому вагу має нерозподілений прибуток, що змінився в структурі капіталу і значно знизився на 87,74 %, що свідчить про те, що ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» значною мірою не використало свій потенціал – отримання прибутку – про що свідчить накопичення запасів на складі. Зареєстрований капітал, який був створений на початку діяльності Товариства не змінився за звітний період.

Таким чином, проаналізувавши баланс ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» можемо зробити висновок, що структура ресурсів підприємства за звітний рік була задовільною. До складу істотних проблем, які впливають на діяльність Товариства відносяться: цінова політика держави, зростання цін на матеріали і послуги, значні податки та соціальні проблеми.

Засновуючи підприємство, турбота про фінанси є відправним моментом і кінцевим результатом його діяльності. В умовах ринкової економіки фінансовий стан підприємства має найважливіше значення.

У зв'язку з цим суттєво зростає важливість і роль фінансового аналізу, головною складовою якою є комплексне вивчення фінансового стану підприємства з ціллю оцінки ступеня фінансових ризиків і прогнозування рівня прибутковості капіталу.

Аналіз виконання плану операційних витрат ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» подано в таблиці 1.12.

Таблиця 1.12- Виконання плану операційних витрат підприємства

Елементи втрат	2021 абсолютне	Питома вага, %	2022 абсолютне	Питома вага, %	2023 абсолютне	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Фонд оплати праці	42,48	1,15	50,4	1,8	56,19	0,96
Відрахування на соціальні заходи	9,35	0,25	11,09	0,40	12,36	0,21

Продовження таблиці 1.12

1	2	3	4	5	6	7
Матеріальні затрати	2762,23	74,97	2162,63	77,16	3763,77	64,29
Амортизація	31,8	0,86	38,71	1,38	40,88	0,70
Інші операційні затрати	838,4	22,76	539,9	19,26	1981,5	33,84
Разом	3684,26	100	2802,73	100	5854,7	100

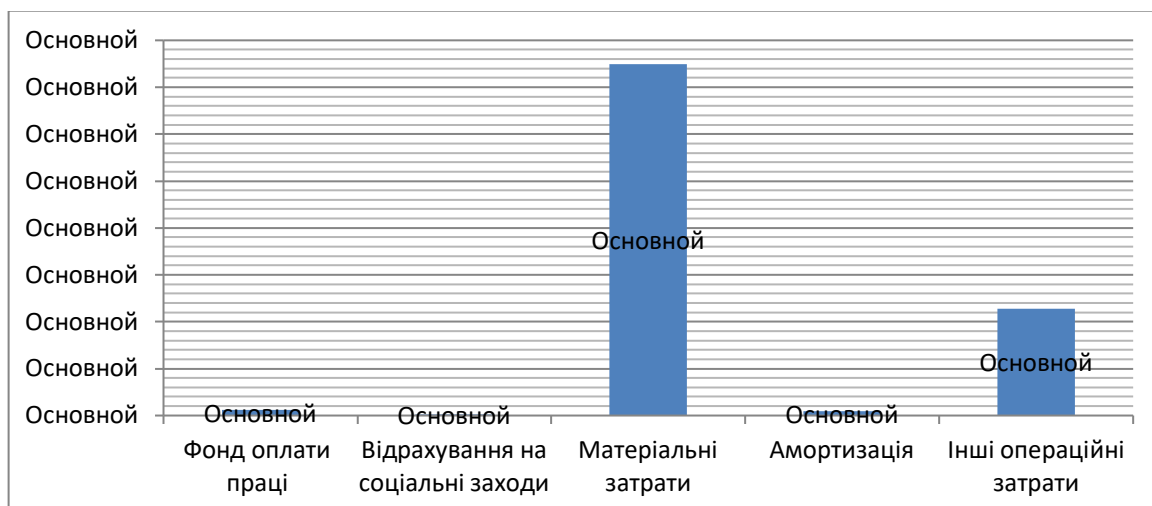

Рисунок 1.2 – Структура операційних витрат ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» за 2021 рік

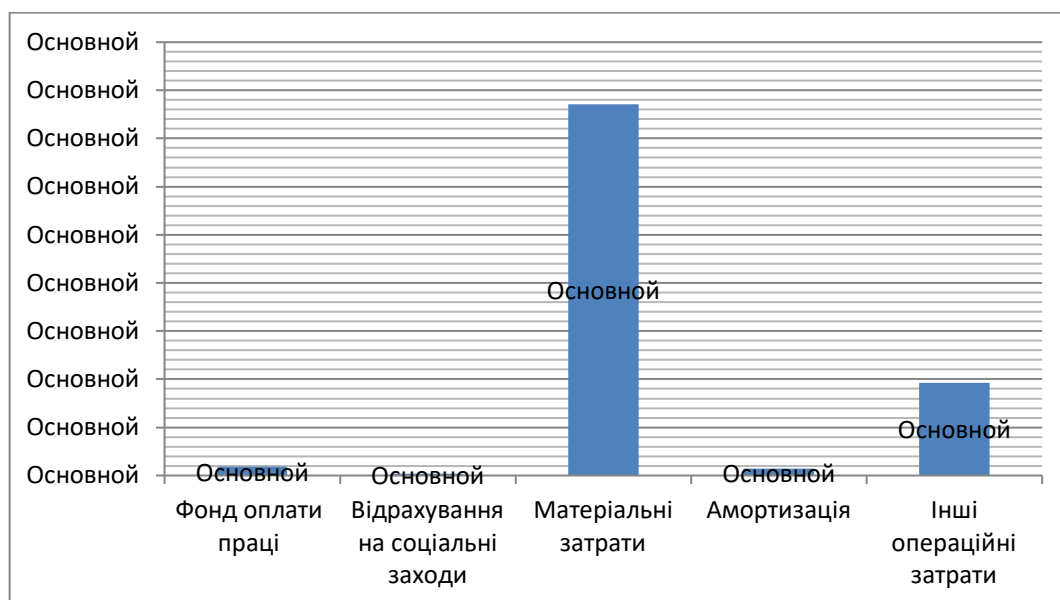

Рисунок 1.3 - Структура операційних витрат ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» за 2022 рік

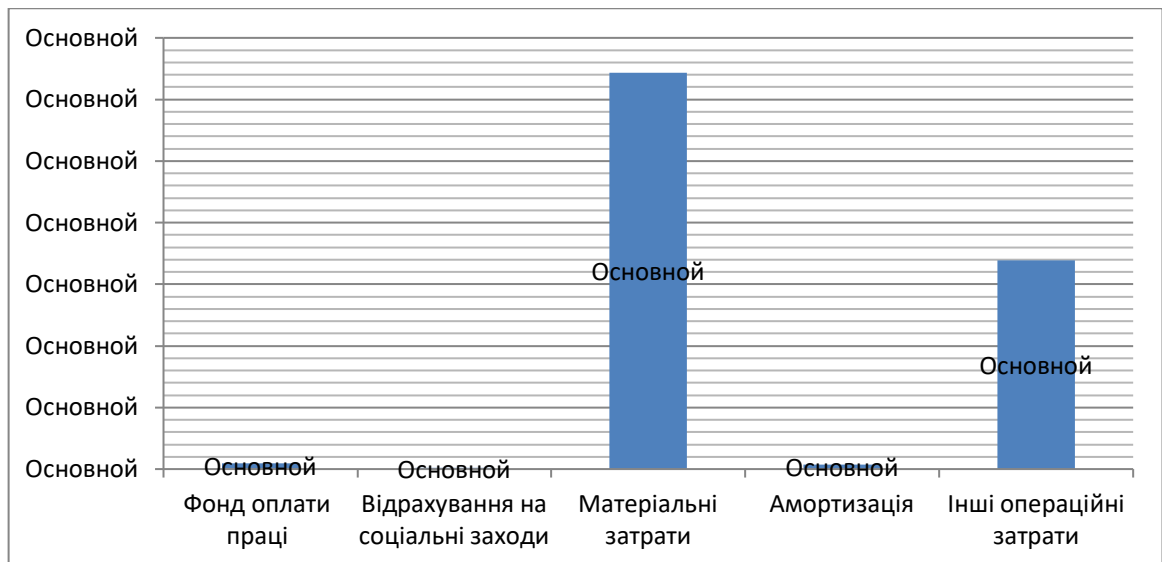

Рисунок 1.4 - Структура операційні витрат ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» за 2023 рік

Виходячи з аналізу можна сказати що більшу частину операційних витрат займають матеріальні витрат і мають тенденцію до зменшення. Вони в динаміці зменшилися на 10,68 % з 74,97 % до 64,29 %.

Витрати на оплату праці разом з відрахуванням (ЄСВ) за 2023 рік зменшилися в зрівнянні з як з 2021 роком на 0,23% , так і з 2022 роком на 1,03 %. Амортизація залишалася майже на одному рівні і значних коливань не зазнала.

Характеризуючи стан дебіторської заборгованості ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» за останній рік (таблиця 1.13), в першу чергу, слід відмітити її збільшення, порівнюючи початок та кінець звітного року.

Таблиця 1.13 - Оцінка стану та складу дебіторської заборгованості ТОВ «ФАКТОР ГРУПП», тис. грн.

Дебіторська заборгованість	Дата		Абсолютні зміни за 2021 рік, тис. грн	Питома вага на кінець 2021 року, %
	01.01.2021	31.12.2021		
1	2	3	4	5
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	410,7	619,0	+208,3	63,21
Інша поточна дебіторська заборгованість	52,6	360,3	+307,7	36,19
Разом	463,3	979,3	-612,5	100

Динаміка суми коштів, що знаходяться в розрахунках свідчить про наявність не досить хорошої тенденції до її збільшення.

Якщо станом на 01.01.2023 року розмір дебіторської заборгованості становив 463,3 тис. грн, то на 31.12.2023 року – 979,3 тис. грн.

Це свідчить про зменшення платоспроможності покупців.

Отже, узагальнюючи результати оцінки поточних зобов'язань дебіторів перед ТОВ «ФАКТОР ГРУПП», можна зробити висновок про не досить ефективне управління дебіторською заборгованістю. Наслідком цього є погіршення розрахунково-платіжної дисципліни та платоспроможності підприємства. Отже, однією з причин збільшення поточних боргових зобов'язань підприємства є не своєчасні розрахунки дебіторів за отриману готову продукцію. Тому, вжиті заходи по інкасації дебіторської заборгованості, один з яких – це організація претензійно-позовної роботи на не досягли позитивного результату.

Характеризуючи стан короткострокових зобов'язань ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» за даними таблиці 1.14, слід відмітити, що в процесі своєї господарської діяльності підприємство не використовувало банківські кредити для фінансування поточної діяльності.

Таблиця 1.14 - Аналіз структури розрахунків та короткострокових зобов'язань ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» за 2023рік

Показник	на 01.01.2021 року		на 31.12.2021 року		Зміни (+, -)	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
1 Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	592,1	98,99	1602,2	74,12	+1010,1	-24,87
2 З бюджетом	1,4	0,23	1,1	0,05	-0,3	-0,18
3 Зі страхування	0,9	0,15	0,6	0,03	-0,3	-0,12
4 З оплати праці	3,7	0,63	2,3	0,10	-1,4	-0,53
5 Інші поточні зобов'язання	-	-	555,5	25,7	+555,5	25,7
Разом	598,1	100	2161,7	100	1563,6	-

Найбільшу частку у поточних зобов'язаннях займає заборгованість за товари, роботи, послуги: їх сума на 31.12.2023 року склала 1602,2 тис. грн., що на 1010,1 тис. грн. більше ніж на початок року. Це сталося за рахунок не виконання зобов'язань у кінці 2023 року перед покупцями на 555,5 тис. грн на замовлення, яке було отримано на кінці 2020 року. В цілому поточні зобов'язання за рік по іншим статтям не дуже змінилися, що свідчить про стабільне фінансове становище.

Таким чином, проаналізувавши баланс ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» можемо зробити висновок, що структура ресурсів підприємства за звітний рік була задовільною. До складу істотних проблем, які впливають на діяльність Товариства відносяться: цінова політика держави, зростання цін на матеріали і послуги, великі ставки за відсотками по кредитах та фінансових позиках, значні податки та соціальні проблеми.

Засновуючи підприємство, турбота про фінанси є відправним моментом і кінцевим результатом його діяльності. В умовах ринкової економіки фінансовий стан підприємства має найважливіше значення.

У зв'язку з цим суттєво зростає важливість і роль фінансового аналізу, головною складовою якою є комплексне вивчення фінансового стану підприємства з ціллю оцінки ступеня фінансових ризиків і прогнозування рівня прибутковості капіталу.

Фінансовий стан підприємства характеризується системою показників, що відображають стан капіталу у процесі його кругообігу і можливостей суб'єкта господарювання фінансувати свою діяльність. Аналіз фінансового стану ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» представлено в таблиці 1.15.

Коефіцієнт незалежності як у 2022р. так і в 2023р. приближений до оптимального значення показника. Доля власних коштів підприємства у 2022р. складає 0,43 % в загальній сумі коштів авансованих у діяльність підприємства, а в 2023 році – 0,05 %.

Коефіцієнт фінансової стабільності значно зменшився і вказує на не досить стабільну фінансову позицію підприємства.

Робочий капітал має високі показники і в 2023р. у порівнянні з 2022 р.,

тримає тенденцію до зменшення на 337,7 тис. грн., а значить підприємство має дефіцит своїх активів для ведення активної господарської діяльності.

Таблиця 1.15 – Аналіз фінансового стану підприємства за 2023 рік

Показник	Значення на початок 2021 р.	Значення на кінець 2021р.	Відхилення (+,-)	Орієнтоване значення
1	2	3	4	5
Коефіцієнт незалежності (автономії, власного капіталу)	0,43	0,05	-0,38	>0
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,75	0,05	-0,70	>0
Величина чистих оборотних активів (робочий капітал)	449,9	112,2	-337,7	>0
Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (покриття)	1,41	0,97	-0,44	1-2
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,45	1,15	0,7	>0
Коефіцієнт рентабельності основної діяльності (продукції)	4,69	6,76	2,07	>0
Коефіцієнт оборотності активів, (коефіцієнт трансформації капіталу, ресурсовіддача)	1,71	3,0	1,29	>12
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,5	2,64	1,14	>0
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,56	2,43	0,87	>0
Коефіцієнт оборотності матеріально-виробничих запасів	12,41	19,39	6,98	>0

Коефіцієнт покриття станом на 31.12.2023 року становить 0,97, що майже дорівнює оптимальному рівню і вказує на достатність оборотних активів підприємств для погашення своїх поточних боргів.

Коефіцієнт рентабельності основної діяльності в порівнянні з попереднім роком значно зріс і склав 1,15 і свідчить, що продукція є достатньо рентабельною.

Коефіцієнт оборотності активів має високі показники і збільшився в 2021 році до 3,0, що свідчить про ефективне використання підприємством усіх наявних ресурсів.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості збільшився на 1,14, внаслідок росту платоспроможності споживачів. Збільшення коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості зумовлює збільшення собівартості

більшими темпами ніж збільшення поточних зобов'язань. Коефіцієнт оборотності матеріально-виробничих запасів збільшився в 2021 році на 6,98, що позитивно відображається на забезпеченні обсягу реалізованої продукції.

Значення проаналізованих показників, які характеризують фінансове становище ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» станом на 31.12.2023 рік свідчить про платоспроможність та перспективу його безперервного функціонування як суб'єкта господарювання. Все це свідчить про стабільно задовільну роботу товариства.

1.4 Задачі обліку запасів та характеристика облікової політики підприємства на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

В умовах ринкових відносин істотно підвищуються вимоги до бухгалтерський обліку запасів підприємства, тому що обліком запасів охоплюються практично всі сторони діяльності підприємства, та визначається ефективність цієї діяльності. Одним з найважливіших питань роботи є нормативно-правова база і регламентне забезпечення обліку запасів. На ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» всі дії директора і бухгалтера повинні спиратися в основному на Закони, інструкції, нормативні акти, положення (стандарти).

Нормативно - правова база - Закони, підзаконні акти, видані на рівні Верховної Ради, президента України, Кабінету Міністрів, Міністерств і відомств, які регулюють фінансово-господарську діяльність підприємства, планування і облік. Нормативно-правове забезпечення обліку запасів розглянемо у таблиці 1.16.

Таблиця 1.16 - Нормативно-правове забезпечення обліку запасів

Найменування документа	Коли і ким затверджено	Що використовується для обліку запасів
1	2	3
1 Закон "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", ст.391	Затверджений Верховною Радою України від 16.08.1999г. – № 996-XIV	Для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка. Об'єкти і періодичність проведення інвентаризації визначаються власником (керівником) підприємства, крім випадків, коли її проведення є обов'язковим згідно з законодавством [1].
2.Наказ „Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування”	Наказ Мінфіну України від 30.11.99 - №291	Рахунки 2 класу призначені для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству предметів праці, що призначені для обробки, переробки, використання у виробництві і для господарських потреб, а також засобів праці, які підприємство включає до складу малоцінних та швидкозношуваних предметів. Матеріальні цінності, що прийняті підприємством на відповідальне зберігання, переробку, комісію, обліковуються на рахунках класу 0 “Позабалансові рахунки”. Рахунок 20 “Виробничі запаси” призначено для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у тому числі сировина й матеріали, які є в дорозі та в переробці), будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва. За дебетом рахунку 20 “Виробничі запаси” відображаються надходження запасів на підприємство, їх дооцінка, за кредитом – витрачання на виробництво (експлуатацію, будівництво), переробку, відпуск (передачу) на сторону, уцінка тощо[4].
3.Наказ "Про кореспонденцію рахунків"	Наказ №143 Наказ Мінфіну України від 28.03.2002 № 335/5526, зареєстровано в Мін'юсті 11.04.2002 р.	На розвиток виробництва - за дебетом субрахунку 443 "Прибуток, використаний у звітному періоді" і кредитом субрахунку 426 "Фонди спеціального призначення", рахунок третього порядку 4261 "Фонд розвитку виробництва". Здійснені за рахунок цього фонду капітальні інвестиції (придбання, створення, модернізація, модифікація, реконструкція, добудова, дообладнання тощо необоротних активів) відображаються за дебетом субрахунку 4261 і кредитом субрахунку 4262 "Використання фонду розвитку виробництва" [5].

Продовження таблиці 1.16

1	2	3
4.П(С)БО 2 - Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс"	затверджене наказом Мінфіну України від 31.03.99 р. № 87; (із змінами, внесеними відповідно до наказу МФУ № 1213 від 19.12.2006)	У статті "Виробничі запаси" показується вартість запасів МШП, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу [3].
5. П(С)БО 9 "Запаси"	затверджене наказом Мінфіну України від 20.10.99 р. № 246.	В П(С)БО 9 «Запаси» визначаються загальні положення про щодо термінів запасів, визнання та первісна оцінка запасів, оцінка вибуття запасів, оцінка запасів на дату балансу, розкриття інформації про запаси в примітках до фінансової звітності [3].
6. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків.	Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 11 серпня 1994 р. N 69	При інвентаризації товарно-матеріальних цінностей їх переважування, обмір, підрахунок проводиться у порядку розміщення цінностей у даному приміщенні, не допускаючи безладного переходу комісії від одного виду цінностей до іншого. При зберіганні товарно-матеріальних цінностей в різних ізольованих приміщеннях у однієї матеріально відповідальної особи інвентаризація проводиться послідовно за місцями зберігання. Після перевірки цінностей вхід до приміщення опломбовується і комісія переходить у наступне приміщення [7].
7.П(С)БО 16 «Витрати»	затверджене наказом Мінфіну України від 31.12.99 р. № 318. (із змінами, внесеними відповідно до наказу МФУ № 1176 від 11.12.2006)	До складу елемента «Матеріальні затрати» включається вартість витрачених у виробництві (крім продукту власного виробництва): сировини й основних матеріалів; купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів; палива й енергії; будівельних матеріалів; запасних частин; тари й тарних матеріалів; допоміжних та інших матеріалів. Вартість зворотних відходів, отриманих у процесі виробництва, не включається до елементу операційних витрат «Матеріальні затрати» [3].
8. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів	Затверджені наказом Мінфіну від 10.01.2007 р. №2	В цьому документі надаються рекомендації щодо визнання та оцінки запасів, документального оформлення руху запасів, облік і контролю наявності та руху запасів у місцях їх зберігання та у виробництві, бухгалтерського обліку запасів, і особливості обліку тари [8].

Продовження таблиці 1.16

1	2	3
9. Наказ №193 - "Про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини і матеріалів".	Наказ Мінстату України від 21.06.96 №193	Дається повна інформація про необхідні первинні документи з обліку надходження і руху сировини і матеріалів [6].
10. Порядок № 07 - Порядок проведення дооцінки залишків товарно-матеріальних цінностей, затверджений наказом Міністерства економіки України від 31.05.98 р. № 37-20/248, наказом Міністерства фінансів України від 31.05.98 р. № 07-104.	Затверджений наказом Міністерства економіки України від 31.05.98 р. № 37-20/248, наказом Міністерства фінансів України від 31.05.98 р. № 07-104	Переоцінка товарно-матеріальних цінностей провадиться один раз на місяць за цінами, що склалися у розрахунках з постачальниками на кінець попереднього місяця. Перелік ТМЦ, які підлягають дооцінці, визначається шляхом співвідношення цін, що склалися у розрахунках з постачальниками на початок та кінець місяця[9].

Регламентне забезпечення обліку запасів на підприємстві становлять такі документи: статут підприємства, наказ про облікову політику, посадова інструкція бухгалтера з обліку запасів та інші документи.

Облік запасів повинен ґрунтуватися на основних принципах бухгалтерського обліку й фінансової звітності та встановити контроль за додержання цих принципів. Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» бухгалтерський облік та фінансова звітність повинні ґрунтуються на таких основних принципах: принцип обачності, принцип повного висвітлення, принцип автономності, принцип послідовності, принцип безперервності, принцип нарахування та відповідності доходів і витрат, принцип превалювання сутності над формою, принцип історичної (фактичної) собівартості, принцип єдиного грошового вимірника, принцип періодичності.

Облік запасів повинний також забезпечити: додержання чинного законодавства, та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку; облік, аналіз та контроль загальної ефективності використання запасів; облік, аналіз та загальний

контроль за виконанням завдань виробництва та дотримання планових показників; облік та аналіз власного капіталу підприємства, контроль формування та використання забезпечень наступних витрат і платежів; облік, аналіз та контроль витрат підприємства; облік, аналіз та контроль формування доходів і результатів діяльності підприємства; аналіз і контроль показників рентабельності виробництва, та своєчасне інформування керівництва про відхилення від плану; виявлення внутрішніх резервів збільшення обсягів виробництва; своєчасне, достовірне та повне відображення у фінансовій звітності інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період; загальний контроль за дотриманням положень облікової політики підприємства.

Статут підприємства - документ, що визначає порядок і умови функціонування підприємства. Статут містить відомості про організаційно-правову форму підприємства, його найменування, місцезнаходження, розмірі статутного капіталу, складі, порядку формування й компенсації його органів керування й контролю, порядку розподілу прибутку й формування фондів підприємства, порядку й умовах реорганізації й ліквідації підприємства.

Облікова політика - сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності - таке визначення облікової політики наведене в статті 1 «Визначення термінів» Закону України від 16.07.99 р. №996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Згідно з визначенням, облікова політика підприємства базується на основних принципах обліку та звітності. Під принципами бухгалтерського обліку слід розуміти правила, якими необхідно керуватися при вимірюванні, оцінці й реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності. Зазначені положення облікової політики були затверджені наказом від 25.12.2012 р. № 1 «Про облікову політику підприємства» на ТОВ «ФАКТОР ГРУП». Отже, цим наказом визначені основні принципи й методи бухгалтерського обліку, які повинні бути застосовані на підприємство для складання облікових регістрів та фінансової звітності. Відповідно до пункту 2 цього наказу тривалість операційного циклу для виробництва, робіт та послуг

встановлена 1 місяць. (Згідно з П(С)БО операційного цикл - це проміжок часу між придбанням запасів для здійснювання діяльності та отримання грошових коштів від реалізації виготовленої з них продукції або товарів та послуг).

Крім того наказом «Про облікову політику підприємства» також визначені наступні засади облікової політики:

Основними засобами вважати матеріальні активи, які утримуються на підприємстві з метою використання їх в процесі поставки товарів та послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій, строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року. Основні засоби класифікувати відповідно до класифікаційних груп, які встановленим П(С)БО 7 «Основні засоби». Для нарахування амортизації на підприємстві слід здійснювати за прямолінійним методом з розрахунком ліквідаційної вартості основних засобів. Ліквідаційну вартість визначати як залишкову вартість об'єкту основних засобів. Амортизаційні відрахування нараховувати пооб'єктно. Нематеріальні активи амортизувати протягом встановленого строку їх корисного використання за прямолінійним методом.

Малоцінними та швидкозношуваними предметами вважати об'єкти, вартість яких не перевищує 20 000 грн. Облік МШП зі строком служби менше одного року вести на рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», а зі строком служби більше року обліковувати у складі необоротних активів (на рахунку 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи»).

На вартість МШП, які обліковуються на рахунку 112, нараховувати знос у розмірі 100% від їх первісної вартості в момент списання зі складу. Суму зносу цих МШП відображати за кредитом рахунку 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів». МШП, які обліковуються за рахунком 22, у разі передачі до експлуатації, повністю виключати зі складу активів та відображати за дебетом відповідних рахунків обліку витрат.

Одиницею бухгалтерського обліку запасів вважати найменування або однорідна група запасів. Початкову вартість запасів визначати за собівартістю запасів, відповідно до принципу фактичної історичної собівартості. Не включати

до первинної вартості запасів, а відносити до витрат того періоду, в якому вони були здійснені: позанормативні втрати та нестачі запасів; відсотки за користування кредитом; витрати на збут; загальногосподарські та інші подібні витрати, які безпосередньо не пов'язані з придбанням та доставкою і приведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання в запланованих цілях.

У разі відпуску запасів продажу, або іншого вибуття оцінку запасів здійснювати за методом FIFO, яка повинна розраховуватися щодо кожної одиниці запасів, шляхом списання запасів за порядком їх надходження на підприємство у звітному місяці.

Запаси, від яких підприємство не зможе отримати економічної вигоди в майбутньому, вважати неліквідними та визнавати такими, що підлягають списанню. Під час складання фінансової звітності запаси, які не належать підприємству не відображають в балансі, а обліковувати за позабалансовими рахунками. Доходи та витрати включають до складу Звіту про фінансові результати на підставі принципів нарахування та відповідності та відображати в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності тих періодів, до яких вони належать. До виробничої собівартості продукції включати: тільки матеріальні витрати та розподілені загальновиробничі витрати.

Облік витрат вести з використанням тільки 9 класу рахунків.

Повна собівартість визначається як сума придбання запасів, адміністративні витрати та витрат на збут.

Облік адміністративних витрат здійснювати за таким переліком статей: зарплата адміністративно-управлінського персоналу; відрахування на ЄСВ; амортизація основних засобів призначення; витрати на операційну оренду об'єктів основних засобів; амортизація нематеріальних активів, які мають призначення; витрати на відрядження працівників адміністративної сфери; витрати на банківські послуги; витрати на аудиторські і юридичні послуги; утримання автотранспорту призначення; витрати на охорону; податки, обов'язкові збори та платежі; поштові і канцелярські витрати; інші витрати.

Облік витрат на збут здійснювати за такими статтями: заробітна плата

персоналу, який займається збутом продукції; відрахування на соціальні заходи; транспортні витрати; претензії, збитки покупців; створення гарантійного резерву; витрати на рекламу, пов'язану зі збутом; інші витрати.

Дебіторську заборгованість визнавати активом, якщо існує імовірність отримання підприємством економічної вигоди та може бути достовірно визначена сума цієї дебіторської заборгованості. Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги вносити у підсумок балансу за чистою реалізаційною вартістю, яка дорівнює сумі дебіторської заборгованості за відніманням безнадійних боргів. Резерв сумнівних боргів визначати виходячи з платоспроможності окремих дебіторів. Грошовими коштами та їхніми еквівалентами в фінансовій звітності, вважати грошові кошти на розрахунковому рахунку, в касі підприємства, грошові кошти у русі. Резерви майбутніх витрат і платежів створювати за наступними витратами: попередньо сплачена орендна плата, суми за підписки на періодичні видання, попередньо сплачені рекламні послуги та всі інші витрати, які стосуються наступного звітного періоду. До складу доходів наступних періодів включати суми доходів, які нараховані протягом поточного або попередніх звітних періодів, а також ті, що будуть визначені в наступних звітних періодах. Здійснювати облік податків та відрахувань відповідно до діючого законодавства України.

Посадова інструкція бухгалтера з обліку запасів - документ, що регламентує виробничі повноваження й обов'язки бухгалтера. Посадові інструкції розробляє керівник підрозділу для своїх безпосередніх підлеглих. Посадові інструкції на посаді, що перебувають безпосередньо в його підпорядкуванні, затверджує керівник організації. Перший екземпляр посадової інструкції бухгалтера зберігається у відділі кадрів, другий - у керівника підрозділу, третій - у працівника. Посадові інструкції розробляють відповідно до положення про бухгалтерію. Комплект посадових інструкцій охоплює всі функції бухгалтерії й рівномірно розподіляє навантаження між працівниками з урахуванням рівня їх кваліфікації. Посадова інструкція містить однозначне визначення того, чому дана робота відрізняється від усіх інших робіт. Відповідальність за повноту забезпечення

організації посадовими інструкціями лежить на начальнику відділу кадрів. Не існує стандарту, що регламентує зміст і процедуру розробки посадової інструкції, у зв'язку із чим кожна організація має можливість самостійно формувати опис тієї або іншої посади. Практика показує, що найчастіше підзаконні правові акти, посадові й службові інструкції важливіше для працівників по найманню, чому самі закони або рішення суду. Посадова інструкція містить інформацію, яка необхідна в процесі керування персоналом.

Посадова інструкція бухгалтера - основа для проведення оцінки результатів трудової діяльності бухгалтера, ухвалення рішення про його подальший внутрішній рух і перепідготовці (підвищенні, переміщенні, звільненні, зарахуванні в резерв керівних кадрів, напрямку на додаткове навчання й т.п.).

1.5 Автоматизація бухгалтерського обліку запасів за допомогою програми 1С: бухгалтерія 8.3

Сучасний бухгалтер посідає одне з провідних місць в управлінні підприємством, оскільки займається не тільки веденням бухгалтерських рахунків, а й здійснює планування, аудит, оцінювання діяльності, розробку управлінських рішень у господарській діяльності підприємства. Все це обумовлює збільшення інформаційного навантаження на бухгалтера і характеризує актуальність проблеми автоматизації управлінської діяльності на основі сучасних інформаційних технологій. Питаннями автоматизації обліку займалися І.В. Герасимчук, В.М. Жук, М.Т. Білуха та інші. Однак важливість і складність даних питань постійно вимагає їх удосконалення і уточнення.

Для автоматизації обліку в Україні найбільше розповсюдження отримала програма 1С:Підприємство а саме її версія 8.3. Це універсальна програма масового призначення для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку, що включає підготовку обов'язкової (регламентованою) звітності. Вона застосовується і в ТОВ

«ФАКТОР ГРУПП». В системі «1С: Підприємство 8.3» підсистема «Облік запасів» є ключовою і забезпечує відображення в бухгалтерському і податковому обліку таких господарських операцій:

- придбання товарів, матеріалів та тари;
- внутрішні складські операції: надходження, переміщення, списання;
- використання товарно-матеріальних цінностей у господарській діяльності;
- реалізація ТМЦ гуртом і в роздріб.

Підсистема «Облік запасів» в системі «1С: Підприємство 8.3» дозволяє відобразити такі типові процеси та операції:

- придбання запасів у контрагентів (включно через підзвітну особу);
- включення у початкову вартість запасів додаткових витрат, пов'язаних з придбанням ТМЦ;

–внутрішні складські операції: інвентаризація запасів на складах; оприбуткування лишків і списання недостач після проведеної інвентаризації; переміщення запасів зі складу на склад, між роздрібними точками та іншими місцями зберігання; списання запасів на витрати господарської діяльності; комплектація і розкомплектування ТМЦ;

- операції реалізації гуртом і в роздріб;
- відображення експортно-імпортних операцій з ТМЦ згідно з П(с)БО 21;
- відображення операцій повернення запасів постачальникам та від покупців;

–облік операцій з отриманою тарою та тарою, що передана покупцеві за умови повернення,

- облік операцій комісійної торгівлі;

–податковий облік запасів у розрізі видів податкової діяльності та контроль за цільовим призначенням запасів. Підсистема «Облік запасів» в системі «1С: Підприємство 8.3» забезпечує підтримку таких функцій:

- облік номенклатури на оптових складах та роздрібних торгових точках;
- оцінка запасів різними методами згідно П(с)БО 9 «Запаси»;
- відображення операцій із запасами у різних одиницях виміру;

–ведення кількісного і по партійного обліку ТМЦ у розрізі складів або всього підприємства;

–ведення паралельного обліку операцій з ТМЦ в бухгалтерському та податковому обліку;

–фіксування цін закупівлі та продажу запасів для будь-якої кількості типів цін, зберігання історії зміни цін;

–списання собівартості запасів оперативно при реєстрації господарських операцій або за допомогою регламентної процедури за деякий період.

Для обліку запасів в системі «1С: Підприємство 8.3» у Плані рахунків відповідно до П(С)БО 9 «Запаси», виділено окремий 2 клас рахунків. Це активні рахунки, за дебетом яких відображають залишок та надходження запасів, а за кредитом - їх вибуття. Проблема організації аналітичного обліку (за номенклатурними номерами) вирішується з прийманням облікової політики підприємства. На цих рахунках аналітичний облік завжди ведеться в розрізі номенклатури (довідник «Номенклатура»). Інші розрізи аналітики (довідники «Склади», «Партії») за необхідністю налаштовуються користувачем самостійно за допомогою механізму «Налаштування параметрів обліку». Проводки по цих рахунках формуються або автоматично за документами, або вручну – за допомогою операцій. Процес постачання є невід’ємною ланкою кругообігу товарно-матеріальних цінностей. Покупець купує у продавця (постачальника) сировину і матеріали, пальне і мастильні матеріали, мінеральні добрива, запасні частини та інші матеріальні цінності необхідні для здійснення господарської діяльності. Підрядні організації виконують для замовників будівельні роботи, а також роботи і послуги виробничого характеру - ремонтні роботи, внесення добрив, технічне обслуговування тощо.

Відображення господарських операцій придбання товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) визначається:

–джерелом надходження – безпосередньо від постачальника (у тому числі від нерезидента) або через підзвітну особу;

–використовуванням на підприємстві документообігом;

–наявністю додаткових витрат з придбання ТМЦ, які повинні бути включені у вартість ТМЦ.

Відображення операцій з придбання запасів визначається у першу чергу джерелом надходження. В системі «1С: Підприємство 8.3» передбачені можливість оформлення операцій надходження запасів від постачальника (у тому числі нерезидента) і від підзвітної особи.

Для придбання матеріальних цінностей у постачальника в системі «1С: Підприємство 8.3» використовується документ «Надходження товарів і послуг». За документом можна відобразити такі операції як покупка товарів, прийом товарів на комісію, надходження товарів та матеріалів у переробку, придбання устаткування, а також бланків суворої звітності.

Покупка товару та надходження товару на комісію оформляється документом «Надходження товарів і послуг», у якому встановлений вид операції «Покупка, комісія». Валюта операції визначається валютою договору з контрагентом. Надходження товарів від постачальника (куплений товар) або від комітента (товар на комісії) визначається видом договору, обраним у документі: «З постачальником» або «З комітентом».

Перелік матеріальних цінностей, що закупляються, вказується у вкладці «Товари» ручним методом за допомогою кнопок «Додати», «Підбір», «Змінити». В останньому варіанті введення ТМЦ перелік номенклатури можна скопіювати в документ «Надходження товарів і послуг» з будь-яких документів.

Придбані ТМЦ і отримані послуги відображуються в документі «Надходження товарів і послуг» у різних табличних частинах. Послуги відображуються у вкладці «Послуги» і розглядаються у складі витрат підприємства. Якщо вартість послуг потрібно віднести на собівартість товарів, то такі послуги відображуються документами «Надходження додаткових витрат». Найважливіший етап господарської діяльності підприємства, що завершує процес кругообігу капіталу, - реалізація продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг. У результаті цього процесу виявляється суспільна корисність виробленого продукту, його відповідність вимогам покупця, замовника або ринку; шляхом

зіставлення доходів і витрат підприємства обчислюється фінансовий результат.

Стан розрахунків з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи й послуги на початок місяця, відвантаження, та стан розрахунків на кінець місяця, що відображаються на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», крім заборгованості, яка забезпечена векселем наводиться у Відомості 3.1 до Журналу 3 та в журналі 3.

Критерії визнання доходу наведено в П(С)БО 15 «Дохід». Визнані доходи від звичайної діяльності класифікують у бухгалтерському обліку за такими групами: а) дохід (виручка) від реалізації продукції(товарів, робіт, послуг) - рахунок 70; б) інші операційні доходи - рахунок 71; в) фінансові доходи - рахунок 73; г) інші доходи - рахунок 74; д) надзвичайні доходи - рахунок 75.

Відображення операцій реалізації в системі «1С: Підприємство 8.3» визначається видом торгівлі. При оптовій торгівлі операція реалізації ТМЦ відображується в системі «1С: Підприємство 8.3» документом «Реалізація товарів і послуг», вид операції «Продаж, комісія». Документ слід оформлювати в рамках договору виду «З покупцем». В системі «1С: Підприємство 8.3» документально можна відобразити такі складські операції:

- оприбуткування запасів, що надійшли на склад внаслідок відшкодування за претензіями, безоплатного надходження, внеску запасів до статутного фонду тощо;

- інвентаризація місць зберігання ТМЦ;

- оприбуткування виявлених лишків; списання недостач або зіпсованих запасів; переміщення ТМЦ у підрозділи підприємства для використання на власні господарські потреби;

- коригування даних обліку з причини пересортування;

- формування нових об'єктів складського обліку із запасів, що є на складі тощо.

Операції інвентаризації матеріальних цінностей на складах в системі «1С: Підприємство 8.3» відображуються документом «Інвентаризація товарів на складі», який призначений для реєстрації форм проведення інвентаризації і

формування відповідних друкованих форм. Регламентне переоцінювання запасів згідно з П(с)БО 9 до вартості реалізації на дату балансу виконується регламентним документом «Закриття місяця», в якому встановлено прапорець «Переоцінка вартості запасів». Така операція потрібна для організацій, що використовують для оцінки вибуття запасів метод «По середній» з розрахунком середньозваженої вартості за місяць. Для них протягом звітного періоду вартість вибуття розраховується як середньозважена на момент здійснення операції, а після проведення цієї регламентної операції здійснюються коригувальні проводки й сума вибуття буде встановлена як середньозважена за місяць. Для отримання даних по залишках і оборотах рахунків, субконто і проводках у різних розрізах в бухгалтерському і податковому обліку в підсистемі призначені такі стандартні звіти: «Оборотно-сальдова відомість (по рахунку)»; «Аналіз рахунку»; «Картка рахунку»; «Аналіз субконто»; «Обороти між субконто»; «Картка субконто»; «Звіт по проводках» тощо.

2 Бухгалтерський облік та особливості оподаткування запасів у ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

2.1 Аналітичний і синтетичний облік надходжень запасів, їх оцінка в ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

За допомогою синтетичного обліку неможливо контролювати наявність та рух кожного виду запасів. Для отримання деталізованої інформації, необхідної для управління запасами за їх окремими видами та процесами, організовується аналітичний облік.

Аналітичний облік запасів ведеться за групами матеріалів, місцями зберігання, матеріально відповідальними особами. Дані за аналітичними рахунками узагальнюються в оборотних відомостях. Рахунки аналітичного обліку використовують для контролю за зберіганням і рухом матеріальних цінностей, їх оцінки, порівняння з даними складського обліку, а також для підведення підсумків інвентаризації. Дані аналітичного обліку використовуються, переважно, в системі менеджменту, а його інформація необхідна управлінцям різних рівнів. Деталізація аналітичного обліку запасів обумовлена, по-перше, наявністю великої кількості складів для їх зберігання; по-друге, значною їх номенклатурою; по-третє, складною організаційною та виробничою структурами підприємства тощо.

ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» відкриває аналітичні рахунки залежно від потреби в кількості, необхідній для управління господарською діяльністю. Найбільш типовими розрізами аналітики виступають: склади, комори, матеріально відповідальні особи, групи запасів, види діяльності тощо.

Для обліку запасів підприємства використовують активні рахунки класу 2, передбачені для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству предметів праці, призначених для обробки, переробки, використання для господарських потреб, а також засобів праці, які підприємство відносить до малоцінних та швидкозношуваних предметів.

Рахунок 20 «Запаси» призначений для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству сировини та матеріалів (у тому числі тих, що знаходяться у дорозі і переробці), будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів.

На дебеті рахунка 20 ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» відображає надходження запасів на підприємство, або їхню дооцінку, на кредиті – витрати на (експлуатацію, будівництво), переробку, відпуск, передачу на сторону. В ТОВ «НВО «САВ» рахунок 20 має такі субрахунки: 203 «Паливо» 209 «Інші матеріали».

На субрахунку 203 «Паливо» (нафтопродукти, тверде паливо, мастильні матеріали) обліковують наявність і рух палива, яке купують або заготовляють для технічних потреб виробництва, експлуатації транспортних засобів, виробництва енергії та опалення будівель, а також оплачені талони на нафтопродукти й газ.

У разі створення на підприємстві запасів газу для технологічних і експлуатаційних потреб, виробництва енергії та опалення будівель їх облік ведеться на субрахунку 203. На ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» субрахунок 203 «Паливо» призначений для обліку і рідкого палива (бензину та дизпалива), що використовується для господарських потреб, зв'язаних з заправкою автомобілів, які орендуються у робітників підприємства і використовуються у відрядженнях, пов'язаних з доставкою сировини, оплачених талонів на нафтопродукти.

Так, ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» придбало у ТОВ «Стейт оіл», бензин АИ-92-К5-Евро в кількості 30 л та газ скраплений 157,85 л на суму 1908,93 гривень. Записи зроблені бухгалтером підприємства по цій операції наведено у таблиці 2.1 згідно даних досліджуємого підприємства.

На субрахунку «Інші матеріали» обліковують відходи виробництва (обрубки, обрізки, стружку та інше) невиправний брак, матеріальні цінності, одержані від ліквідації матеріальних засобів, які не можуть бути використані на цьому підприємстві як матеріали., паливо чи запасні частини (брухт, утиль), зношені шини.

Таблиця 2.1 - Відображення придбання палива за червень 2021 р.

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
1 Оприбутковано отриманий бензин АИ-92-К5-Евро	203	631	575,96
2 Оприбутковано отриманий газ скраплений	203	631	1054,53
3 Відображено суму ПДВ	644	631	278,44

Матеріальні цінності, які підприємство прийняло на відповідальне зберігання, переробку (давальницька сировина), комісію, обліковують на рахунках класу 0 «Позабалансові рахунки»: на рахунку 02 «Активи на відповідальному зберіганні» та його субрахунках:

021 «Устаткування, прийняте для монтажу»;

022 «Матеріали, прийняті для переробки»;

023 «Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні»;

024 «Товари, прийняті на комісію»;

Бухгалтер має уважно стежити за рухом і зберіганням матеріальних цінностей. Основою такого контролю є первинна документація.

За встановленим порядком під час оприбуткування матеріальних цінностей суми ПДВ відображають на субрахунку 641 «Розрахунки за податками» у кореспонденції з рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». За наявності оплати й надходження податкової накладної на оприбутковані матеріальні цінності підприємство отримує право на податковий кредит, що в обліку відображають записом на дебеті субрахунку 641 «Розрахунки за податками» і на кредиті субрахунку 644 «Податковий кредит».

Готова продукція - продукція, яка закінчена в обробці, пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам та стандартам.

Завданнями обліку готової продукції та її реалізації є:

–перевірка виконання плану випуску продукції та її відвантаження;

–правильне і своєчасне оприбуткування та списання готової продукції;

–отримання відомостей про номенклатуру, кількість і вартість

відвантаженої продукції;

- визначення стану розрахунків із покупцями за відвантаженою продукцією;

- контроль за зберіганням готової продукції та її реалізацією;

- контроль за витратами та доходами від її реалізації. Готова продукція обліковується за фактичною собівартістю.

Готова продукція, прийняття якої на склад оформлено накладними, обліковується за видами й сортами у натуральному та вартісному вираженні, тобто обліковується на підприємствах у місцях зберігання за окремими видами в установлених одиницях вимірювання. Облік її на складах і в бухгалтерії організовують за аналогією до обліку матеріальних запасів у книгах або складських картках на підставі приймально-здавальних документів.

Передачу готової продукції на склад оформляють накладними, відомостями, приймально-здавальними актами або іншими первинними документами. У них зазначають: номер, дату, шифр цеху і складу, найменування продукції, її номенклатурний номер, одиниці вимірювання, кількість.

Відпуск (відвантаження) продукції покупцеві оформляють видатковою накладною або приймально-здавальним актом.

У цих документах зазначають номер і дату оформлення, номер і дату договору із замовником, назву й реквізити замовника, назву й номенклатурний номер продукції, шифр складу, одиниці вимірювання, кількість, відпускну ціну та вартість.

Документи виписують у трьох примірниках, їх підписують особи, які здають і приймають готову продукцію.

На складі в матеріально відповідальній особі оперативний облік продукції ведеться за кожним найменуванням у кількісному вираженні в одному з реєстрів:

- у картках складського обліку (форма № М-12);

- в оборотній відомості;

- у матеріальному звіті.

У картках складського обліку зазначають найменування продукції, її номер, облікову ціну (за обліку за плановими або відпускними цінами), норму запасу,

залишок на початок звітної місяця. За незначної номенклатури продукції облік її на складі ведеться в матеріальних звітах або в сортових оборотних відомостях. Наприкінці місяця матеріально відповідальна особа передає ці звіти разом із відповідними первинними документами в бухгалтерію.

В аналітичному обліку можливе відображення готової продукції за обліковими цінами. При списанні готової продукції суму відхилень її фактичної виробничої собівартості від її вартості за обліковими цінами (надалі - відхилення) визначають як добуток рівня (відсотка) відхилень і вартості відпущеної зі складу продукції за обліковими цінами. Рівень (відсоток) відхилень визначають діленням суми відхилень на початок місяця та відхилень щодо продукції, яка надійшла на склад із виробництва протягом звітної місяця, на суму вартості (за обліковими цінами) залишку готової продукції на початок місяця і готової продукції, оприбуткованої з виробництва на склад протягом звітної місяця. Аналітичний облік готової продукції ведеться за її видами.

Синтетичний облік готової продукції та розрахунок фактичної собівартості. Узагальнюють інформацію про наявність і рух готової продукції підприємства на рахунку 26 «Готова продукція». На дебеті цього рахунка відображають надходження готової продукції власного виробництва за фактичною собівартістю, на кредиті - списання. Суму відхилень фактичної собівартості готової продукції від її вартості за обліковими цінами реалізованої продукції відображають на кредиті рахунка 26 і дебеті відповідних рахунків, на яких відображено вибуття готової продукції.

На ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» не здійснюється облік готової продукції.

На субрахунку 281 «Товари на складі» ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» веде облік запасів, які придбалися для подальшого продажу.

ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» придбало у NEW INDUSTRIAL TECHNOLOGIES заготовки МТ160.415 на суму 614503,04 гривень або 26216,00 євро ПДВ, сплачений на митниці - 122900,61 гривень.

Записи зроблені бухгалтером підприємства по цій операції наведено у таблиці 2.2 згідно даних досліджуємого підприємства.

Таблиця 2.2 - Відображення придбання заготовок ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» за травень 2021р.

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
1 Оприбутковано, ввезені в Україну заготовки МТ160.415	281	632	614503,04
2 Відображено суму ПДВ, сплаченого на митниці	641	377	122900,61

Малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) зі строком корисної експлуатації до одного року списують на витрати в міру відпуску їх у експлуатацію. З метою забезпечення збереження цих предметів у експлуатації підприємство має організувати належний контроль за їх рухом, зокрема оперативний облік у кількісному вираженні. Під час повернення на склад такі предмети оприбутковують (за цінами можливого використання або реалізації) на дебеті рахунка 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети) на зменшення витрат на відповідному рахунку, на який раніше була списана вартість цих предметів.

Вартість предметів, строк корисного використання яких перевищує один рік, погашають нарахуванням зносу за встановленою нормою, яку підприємство визначає самостійно з урахуванням очікуваного способу їх використання. Відпуск (уведення) таких предметів в експлуатацію відображають на дебеті рахунка 11 «Інші необоротні матеріальні активи» (субрахунки 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи», 115 «Інвентарна тара», 116 «Предмети прокату») і на кредиті рахунка 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети». Одночасно суму зносу відображають на кредиті рахунка 13 «Знос необоротних активів» (субрахунок 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів») у кореспонденції з рахунками обліку витрат. Під час повернення на склад МШП із строком корисного використання більш як один рік, що раніше були передані в експлуатацію, їхню первісну вартість відображають на дебеті рахунка 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» і кредиті рахунка 11 «Інші необоротні матеріальні

активи» без сторнування нарахованого на них зносу. Під час наступної передачі таких предметів в експлуатацію знос на них не нараховують, залишок суми зносу (за відрахуванням вартості одержаних під час ліквідації матеріальних цінностей за ціною можливого використання або реалізації) нараховують під час списання (вибуття) через непридатність. Аналітичний облік МШП, повернутих на склад із місць експлуатації, здійснюють окремо.

Аналітичний облік МШП ведуть за видами предметів за однорідними групами, установленими, виходячи з потреб підприємства.

МШП поділяють на дві групи: перша - запаси (відображають у складі запасів в іншому розділі активу балансу «Оборотні активи»), друга - «малоцінні необоротні матеріальні активи» (відображають у першому розділі активу балансу «Необоротні активи» у складі «Основних засобів»).

Облік малоцінних та швидкозношуваних предметів у запасах. Методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси та розкриття її у фінансовій звітності наведено в П(С)БО 9 «Запаси».

Зупинимося на деяких загальних принципах, які визначають порядок відображення інформації про запаси в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

На МШП у запасах не нараховується знос, а вартість переданих в експлуатацію МШП вилучають із складу активів (списують з балансу на витрати) з наступною організацією оперативного кількісного обліку таких предметів протягом їх фактичного використання за місцями експлуатації та відповідними особами.

Для аналітичного обліку використовують первинні документи, форми яких затверджено наказами Міністерства статистики України від 21. 06. 1996 р. № 193 (форми № М-4, М-8, М-9, М-11, М-12) і від 22. 05. 1996 р. № 145 (форми за номерами від МП-1 до МП-8).

Основні проводки для відображення в бухгалтерському обліку операцій з надходження та вибуття оборотних МШП, які обліковують на рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Бухгалтерські проводки за рахунком 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» в ТОВ «ФАКТОР ГРУП»

Зміст	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
1 Придбання МШП за плату			
Відображено заборгованість під час одержання МШП від постачальників:			
- на суму без ПДВ	22	631	12300,00
- на суму ПДВ	641	631	2460,00
Оплачено постачальникам вартість одержаних МШП (з ПДВ)	631	311	14760,00
2 Одержання МШП як внеску до статутного капіталу			
Збільшено статутний капітал на суму, вказану в установчих документах	46	40	5000,00
Одержано МШП на суму збільшення статутного капіталу	22	46	5000,00
3 Інші варіанти надходження МШП			
Оприбутковано МШП, виявлені під час інвентаризації (за вартістю аналогічних, що значаться на підприємстві)	22	719	1000,00
Безоплатно одержані МШП (за справедливою вартістю)	22	719	1000,00
4 Списання МШП			
Списано МШП для:			
- адміністративних потреб	92	22	500,00
- капітального будівництва	15	22	2000,00
- забезпечення збуту продукції	93	22	700,00
5 Реалізація МШП			
Відображено дохід від реалізації	377	712	1700,00
Списано собівартість реалізованих МШП	943	22	450,00
Відображено суму податкового зобов'язання з ПДВ	712	641	283,00
6 Безоплатна передача МШП			
Передано МШП	949	22	4500,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	949	641	900,00
7 Внесення МШП до статутного капіталу			
Передано МШП (за балансовою вартістю)	14	22	4500,00
Відображено різницю між балансовою та справедливою вартістю	14	746	100,00
	949	14	100,00
Відображено суму податкового зобов'язання з ПДВ	949	641	20,00

Облік необоротної частини малоцінних та швидкозношуваних предметів. Активи, які не відповідають критеріям визначення оборотних активів (призначені для використання протягом більш як одного року (або операційного циклу, якщо

він триває більш як рік), належать до необоротних. Якщо договором передбачена попередня оплата постачальникам запасів, що підлягають поставці, то в бухгалтерському обліку підприємства роблять записи:

—на суму, перераховану постачальнику в оплату відпускнуої вартості запасів, що підлягають поставці (з ПДВ):

Д-т рахунку 6311 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками): К-т рахунку 3113 «Рахунки в банках»;

—на суму сплаченого ПДВ,одночасно на суму податкового кредиту по ПДВ на базі податкової накладної на суму ПДВ :

Д-т рах. 64106 «Розрахунки по ПДВ». К-т рах. 644 «Податковий кредит»;

—на оприбуткування одержаних від постачальників попередньо оплачених запасів за покупною вартістю:

Д-т рах. 20 «Запаси» (відповідний субрахунок) 22 «Малоцінні швидкозношувані предмети» та 2811 без урахування ПДВ;

К-т рах. 6311 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками» одночасно на суму податкового кредиту по ПДВ:

Д-т рах. 644 «Податковий кредит»

К-т рах. 6311 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками»

Таблиця 2.4 - Відображення попередньої оплати за мобільний телефон за липень 2021року згідно даних досліджуємого підприємства

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
1 Перераховані грошові кошти ТОВ "ІНХОЛД ІНВЕСТ	631	311	3088,97
2 Відображено суму податкового кредиту в зв'язку з отриманою податковою накладною	641	644	514,83

Якщо при прийманні вантажу виявлена недостача матеріальних цінностей, то на дебет рахунка 20 «Запаси» прибуткують тільки фактично одержані цінності; на вартість недостачі матеріалів, що виникла при перевезенні, на підставі належно

оформлених актів пред'являть претензію (передають до судового органу) винуватцю (транспортній організації тощо) і в бухгалтерському обліку відображають по дебету рахунка 374 «Розрахунки за претензіями» в кореспонденції з кредитом рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

Транспортно-заготівельні витрати, пов'язані з придбанням (заготівлею) запасів (оплата залізничного тарифу, водного фрахту, навантажувально-розвантажувальних робіт тощо), обліковуються на аналітичному рахунку «Транспортно-заготівельні витрати», який відкривається в складі рахунка 28 «Запаси». На суму транспортних та інших витрат, які підлягають оплаті постачальникам та іншим стороннім організаціям, у бухгалтерському обліку підприємства роблять запис по дебету рахунка 28, аналітичний рахунок «Транспортно-заготівельні витрати», і кредиту відповідних рахунків (63, 685 тощо).

Таким чином на дебеті синтетичного рахунка 28 «Товари» (відповідний субрахунок) відображається покупна вартість запасів і транспортно-заготівельні витрати, що в сукупності становлять їх фактичну собівартість.

Облік розрахунків з постачальниками і підрядчиками (транспортними та іншими сторонніми організаціями) за надані послуги по перевезенню вантажу здійснюється в журналі-ордері № 6, а при спрощеній формі обліку - у відомості ф. № В-7 «Відомість обліку розрахунків з постачальниками» яка за своїм змістом аналогічна журналу-ордеру № 6).

Оприбуткування виробничих запасів, одержаних з інших джерел, відображається записом по дебету рахунка 20 «Запаси» (відповідний субрахунок) у кореспонденції з кредитом рахунків:

40 «Статутний капітал» (на вартість запасів, внесених засновниками (учасниками) до статутного капіталу підприємства);

719 «Інші доходи від операційної діяльності» на вартість безоплатно одержаних запасів від інших юридичних осіб, а також оприбуткованих раніше, не взятих на облік цінностей);

742 «Доход від реалізації необоротних активів» (на вартість придбаних запасів у результаті обміну на необоротні активи).

Наприклад, придбання запасів на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» планується директором. Він веде спеціальну відомість, в якій записуються дані про виконання договорів постачання, а також дані про асортимент запасів, їх кількість, ціну. Придбання запасів у постачальників здійснюється виключно на договірних засадах, шляхом укладення договорів. ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» має широке коло постачальників, які забезпечують підприємство базою для надання послуг та для реалізації товарів. При виборі постачальників підприємство враховує: ціну запасів, якість запасів, надійність постачальника, можливість отримання знижок та можливість відстрочення оплати за них.

Для обліку та контролю за надходженням та оприбуткуванням запасів, що надійшли на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» використовується журнал обліку вантажів, що надійшли. Записи в журналі здійснюються відділом постачання в міру надходження запасів на склад підприємства на основі товарно-транспортних накладних, прибуткових ордерів, актів приймання матеріалів.

Таким чином здійснюється бухгалтерський облік надходження запасів на підприємстві ТОВ «ФАКТОР ГРУПП».

2.2 Облік вибуття запасів, оцінка при вибутті, синтетичний та аналітичний облік на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

Оцінка вибуття запасів. Згідно з П(С)БО 9 виділяють такі головні причини списання (вибуття) запасів із балансу:

- списання за невідповідності критеріям активу;
- списання у зв'язку з псуванням, крадіжкою тощо;
- реалізація на сторону.

Всі ці вибуття характерні для ТОВ «ФАКТОР ГРУПП». Запаси, які ураховуються на рахунку 202 використовуються для реалізації на сторону, бензин (рахунок 203) для оренди автомобілів робітників, які їздять у відрядження.

Канцтовари (рахунок 201) використовуються для господарських витрат, пов'язаних з адміністрацією та збутом. Товари (рахунок 281) реалізуються на сторону покупцям (замовникам).

Під час відпуску запасів на господарські потреби їх оцінюють одним із таких методів: ідентифікаційної собівартості відповідної одиниці запасів, середньозваженої собівартості, собівартості перших за часом надходжень запасів ФІФО, нормативних витрат, ціни продажу. Крім цих методів, до недавнього часу використовувався метод ЛІФО, який ґрунтувався на припущенні, що першими вибувають останні за часом надходження запаси. Але використання ЛІФО призводить до прискорення інфляції внаслідок стимулювання росту цін., на сьогодні цей метод відсутній у ПСБО.

Згідно з обліковою політикою, прийнятою на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП», використовується для всіх видів та одиниць запасів (сировина, МШП, товари) метод ФІФО.

На рахунках бухгалтерського обліку вибуття для господарських потреб, для надання послуг, продаж, крадіжку або псування засобів відображають проводками .

Списання матеріалів, МШП наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Відображення списання матеріалів та МШП на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» за січень 2023р.

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
1 Списані папір, ручки для офісу	92	201	568,9
2 Списано бензин,тару для робітників збуту	93	203,209	5410,49
3 Списано собівартість, реалізованих запасів	949	209	55410,84

Списання запасів з балансу через невідповідність критеріям активу. Згідно з дефініцією активів, яка міститься в П(С)БО 1, до них належать ресурси, які контролює підприємство й використання яких, як очікується, забезпечить

одержання у майбутньому економічних вигід. Відповідно до П(С)БО 2 запаси відображають у балансі за умови, що їх оцінку можна достовірно визначити і очікуються в майбутньому економічні вигоди від їх використання. Витрати на придбання і створення запасу, які не можна відобразити в балансі через невідповідність вищезазначеним вимогам, включають до витрат періоду і відображають у Звіті про фінансові результати.

У реєстрах бухгалтерського обліку цю операцію відображають такими проводками, які наведені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Типові записи зі списання запасів з балансу

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1	2	3
Списано на витрати вартість	946	201
Списано податковий кредит(ПК) з ПДВ сторно	641	946
Відображено у ФР вартість списаної деревини	791	946
Відображено у ФР суму списаного ПК з ПДВ	791	949

Запаси також списують з балансу у зв'язку з їх реалізацією.

ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» реалізувало покупцям редуційний клапан у кількості 1 штуки за ціною 44640,00 гривень з ПДВ на загальну суму 44640,00 гривень.

У реєстрах бухгалтерського обліку цю операцію відображають такими проводками (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 - Реалізація редуційного клапана ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»
згідно даних досліджуємого підприємства

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
Одержано передоплату	311	361	44640,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	643	641	7440,00
Відображено відвантаження редуційного клапану та дохід від реалізації	361	702	44640,00
Відображено нараховані раніше податкові зобов'язання з ПДВ	702	643	7440,00
Списано вартість реалізованого клапана (за методом ФІФО)	902	281	38711,55

Відображені фінансові результати від реалізації товарів в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 - Облік фінансових результатів від реалізації редуційного клапана ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
1 Списано дохід від реалізації клапана на фінансовий результат	702	791	44640,00
2 Списано вартість реалізованого клапана на рахунок фінансових результатів	791	902	44640,00
3 Визначено фінансовий результат (прибуток)	44	791	5928,45
4 Відображено залік заборгованостей	681	361	44640,00

Списання запасів унаслідок надзвичайних подій. Запаси можуть бути списані з балансу внаслідок надзвичайних подій (стихійних лих, пожеж, техногенних катастроф та ін.). Збитки від надзвичайних подій обліковують на

окремому рахунку 99 «Надзвичайні витрати» (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 - Облік втрат або доходів від надзвичайних подій

Зміст	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1	2	3
Відображено в обліку списання запасів унаслідок аварії	99	201
У разі майбутнього відшкодування вартості запасів страховою організацією	654	75

2.3 Узагальнення інформації про операції з запасами в реєстрах бухгалтерського обліку і звітності

Форми бухгалтерського обліку – це певна система взаємопов’язаних облікових реєстрів установленної форми і змісту для відображення наявності та руху активів, капіталу, зобов’язань і процесів господарської діяльності, а також способів і технічних засобів запису операцій в облікових реєстрах.

Ознаками форм бухгалтерського обліку є: зовнішній вигляд і будова реєстрів хронологічного і систематичного (синтетичного і аналітичного) обліку, взаємозв’язок облікових реєстрів; способи і технічні засоби запису господарських операцій в облікових реєстрах.

За час існування бухгалтерський облік пройшов довгий шлях розвитку і при цьому на кожному його етапі застосовувалися різні форми, за якими можна простежити історію розвитку господарської діяльності й бухгалтерського обліку. Розвиток форм обліку прогресує на принципах послідовного вдосконалення старо-італійської форми бухгалтерського обліку, яку було викладено у 1494 р. італійським ученим-математиком Лукою Пачолі у праці «Трактат про рахунки і записи», виданий у Венеції. Ця форма складалася із трьох книг: Пам’ятної книги (меморіалу), в якій фіксуються господарські операції на момент їхнього

здійснення; Журналу, куди переносяться операції із Пам'ятної книги з позначенням кореспондуючих рахунків; Головної книги, куди щоденно записували з журналу господарські операції для систематизації за рахунками. У зв'язку зі зростанням обсягу діяльності, збільшенням кількості господарських операцій виникла потреба розмежувати синтетичний і аналітичний облік.

У XIII столітті почали застосовувати меморіально-касову або німецьку форму обліку, за якої суворо розмежовувалися касові й некасові операції. На початку XX століття на зміну книжним формам прийшли карткові та копіювальні, в яких для обліку використовували картки і листи.

Отже, сучасними формами бухгалтерського обліку, що використовуються на підприємствах, організаціях і установах України є: меморіально-ордерна, журнально-ордерна, спрощена, автоматизована (комп'ютерна) (остання більш розповсюджена в Україні та світі). На підприємствах і в організаціях, що мають невелику кількість синтетичних рахунків, може застосовуватись один із спрощених варіантів меморіально-ордерної форми обліку, який прийнято називати формою «Журнал-Головна». Журнально-ордерна форма бухгалтерського обліку базується на застосуванні журналів-ордерів і відомостей аналітичного обліку, які є основними обліковими регістрами та основою обліку, охоплюють увесь процес господарської діяльності. Кожний регістр виконує певну функцію, а всі регістри тісно пов'язані між собою. Усі журнали-ордери мають контрольну-шахову форму і побудовані за кредитовим принципом, тобто рахунок, до якого ведеться даний журнал-ордер, кредитується із зазначенням в окремих графах рахунків, що дебетуються в кореспонденції з ним.

На ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» використовується автоматизована (комп'ютерна) форма ведення обліку за допомогою 1-С бухгалтерії. Інформація облікових регістрів використовується для складання фінансової звітності.

У фінансовій звітності повинна міститися вся інформація про господарські операції, пов'язані з наявністю та рухом запасів, здатних впливати на рішення, які приймаються на її основі, що забезпечується завдяки дії принципу повного висвітлення.

Крім Фінансового звіту підприємства, де можна побачити запаси, ТОВ «ФАКТОР ГРУПП», складає таку статистичну звітність:

–звіт про продаж і запаси товарів (продукції) в оптовій торгівлі (1-опт (місячна), (квартальна), (річна)

–звіт про залишки та використання енергетичних матеріалів і продуктів перероблення нафти (4-МТП (місячна), (річна) та інші

Оптовий товарообіг - це перепродаж товарів іншим підприємствам без будь-яких змін, крім звичайної для торгівлі обробки (фасування, сортування, упакування) для їхнього використання або подальшого перепродажу як на території України, так і на експорт. Розглянемо основні моменти, що стосуються складання звіту за ф. № 1-опт.

Таблиця 2.10 – Внутрішньо-формові ув'язування показників ф. №1-опт

Показник1	Взаємозв'язок показників	Показник 2
Рядок 102 графа 1	=	Рядок 200 графа 2
Рядок 200 графи 2,3,4,6	> чи =	Рядки 201- 319 графи 2, 3, 4, 6, відповідно
Графа 3 рядки 200...319	< чи =	Графа 2 рядки 200...319, відповідно
Графа 4 рядки 200...319	< чи =	Графа 2 рядки 200...319, відповідно
Рядок 248	> чи =	Рядок 249
Рядок 252	> чи =	Рядок 253 + рядок 254 + рядок 255 + рядок 256
Рядок 292	> чи =	Рядок 293

Існує три різновиди даної форми - ф. № 1-опт-місячна, № 1-опт-квартальна і ф. № 1-опт-річна. Відрізняються дані форми, у першу чергу, за термінами здачі органам статистики:

–ф. № 1-опт-місячна містить інформацію за місяць і наростаючим підсумком за рік і подається органам статистики за місцезнаходженням юридичної особи-підприємства оптової торгівлі, відповідно, на 3 день після звітного періоду (включно);

–ф. № 1-опт-квартальна містить інформацію без наростаючого підсумку за

I, II, III квартали і подається органам статистики за місцезнаходженням юридичної особи-підприємства оптової торгівлі, відповідно, на 25 квітня, 25 липня і 25 жовтня (включно);

–ф. № 1-опт-річна є накопичувальним звітом і подається до 20 лютого включно.

Відповідно до закону України «Про державну статистику» та згідно з Планом державних статистичних спостережень на 2021р. підприємства, організації та установи повинні надавати органам державної статистики звіти за формами № 4-МТП (місячна, термінова), № 4-МТП або № 4-МТП (СВ) (піврічна)

3. Контроль ефективності використання запасів на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

3.1 Аналіз забезпеченості та ефективності використання запасів

Важливим фактором розвитку товариства є стабільна забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами та їх ефективне використання. Враховуючи те, що запаси займають 8-10 % серед всіх активів ТОВ «ФАКТОР ГРУПП», то головною метою аналізу є визначення забезпеченості підприємства різними видами матеріальних ресурсів та пошук резервів раціонального їх використання.

Важливим фактором забезпеченості підприємства запасами є правильність розрахунку потреби в них. Планування потреб у запасах здійснюється на основі наукових методів залежно від специфіки технологічних процесів виробництва послуг, призначення запасів та інших особливостей.

Загальна потреба підприємства у запасах в тому чи іншому виді можна визначити за формулою, яка визначається як додавання загальної потреби, потреби на ГП, потреби на експериментально – дослідні роботи, потреби на ремонт, потреби на утворення нормативних залишків на кінець періоду та мінусуванням запасу на початок періоду.

В основу розрахунку потреби підприємства в запасах покладено нормативи та норми їх витрачання, норми складських запасів. Норма - це завдання, яке фіксує гранично допустимі витрати конкретного виду матеріального ресурсу на одиниці продукції. Стан нормативної бази на даний час ще не повністю відповідає вимогам підвищення ефективності господарського процесу. Більшість норм встановлюється за фактичними витратами за попередній період. На ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» Наказом директора затверджені нормативи витрат на початок кожного року.

Складається узагальнююча таблиця, яка узагальнює оцінку роботи підприємства з матеріально-технічного забезпечення (таблиця 3.1).

Дана таблиця свідчить про те, що служба матеріально-технічного

забезпечення в 2021 році спромоглася забезпечити підприємство необхідними запасами на надання послуг та іншими матеріалами відповідно на 123,11, 146,95% та 177,24%. В цілому забезпеченість підприємства запасами складає 177 %, що свідчить про хороший рівень роботи відділу матеріально-технічного забезпечення підприємства.

Таблиця 3.1 - Стан матеріально-технічного забезпечення ТОВ «ФАКТОР ГРУП»

Група матеріально-технічного забезпечення	Фактичне надходження, грн. 2021 р.	Фактичне надходження, грн. 2023 р.	Відхилення, +/-	% виконання
1	2	3	4	5
Паливо	9219,83	11350,68	+2130,85	123,11
Інші матеріали	807,50	1186,66	+379,16	146,95
Товари	2165209,12	3837636,5	+1672427,38	177,24
Разом	2175236,45	3850173,84	+1674937,39	177

За даними бухгалтерського обліку необхідно також оцінити ритмічність надходження на підприємство конкретних видів сировини та інших матеріальних ресурсів. Так визначимо ритмічність постачання палива за 2023 рік, з врахуванням того, якщо планове надходження 250 л. Проаналізуємо ритми постачання палива за 2023 рік з урахуванням наміченого та планового надходження. Це наведено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 - Аналіз ритмічності постачання палива за 2023 рік у гривнях

Період	Фактичне надходження	Фактичне надходження в межах планового
1	2	3
На 01.01	270,1	250
На 01.02	233,5	250
На 01.03	240,7	250
На 01.04	255,3	250
На 01.05	250,0	250

Продовження таблиці -3.2

1	2	3
На 01.06	215,0	250
На 01.07	260,0	250
На 01.08	208,7	250
На 01.09	217,9	250
На 01.10	268,0	250
На 01.11	257,1	250
На 01.12	244,0	250
Всього	2920,3	3000,0

Отже, при виконанні плану постачання бензину на відбувалось на протязі року майже ритмічно, оскільки коефіцієнт ритмічності 0,91 і це свідчить про те, що простоїв не виникало. На основі проведеного аналізу забезпеченості ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» запасами можна стверджувати, що забезпеченість по основних видах запасів складає 100 %, але перед директором постає завдання покращити норми витрачання.

Крім того постачання окремими запасами відбувалось в 2023 році не ритмічно. Але все це не вплинуло на збільшення собівартість товару, що випускається, і відповідно не зменшало прибуток підприємства.

Узагальнюючі показники ефективності використання матеріальних ресурсів в ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» наведено в таблиці 3.3.

Індивідуальним показником є паливомісткість, яка вираховується за формулою і дорівнює діленню вартості спожитих матеріалів на обсяг продукції (робіт, послуг).

Таблиця 3.3 - Узагальнюючі показники ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» за 2021–2023 роки

Показник	Алгоритм розрахунку	2021р.	2023р.	Відхилення	
				абсолютне (+,-)	відносне (%)
1	2	3	4	5	6
Матеріаломісткість продукції	$M_m = M/ВП$	0,72	0,68	-0,04	94,4
Матеріаловіддача	$M_v = ВП/M$	1,38	1,47	+0,09	106,5

Продовження таблиці- 3.3

1	2	3	4	5	6
Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції	$MB = M/C \times 100$	93,4	79,6	-13,8	85,2
Питома вага ПММ у собівартості продукції	$MB_{п} = ПММ/C \times 100$	0,50	0,30	-0,20	60,0
Коефіцієнт використання сировини і матеріалів	$MB_{м} = M_{м}/C \times 100$	0,92	0,77	-0,15	83,7

Коефіцієнт використання матеріалів менший 1, то це свідчить про економію матеріальних витрат ресурсів. Застосування узагальнюючих показників в аналізі дозволяє отримати лише загальну уяву про рівень ефективності використання матеріальних ресурсів і резерви її підвищення. Більш детальну інформацію забезпечує аналіз індивідуальних показників.

3.2 Аудит запасів на підприємстві ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

На більшості підприємств, в тому числі й ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» обсяг операцій з запасами є досить значним, тому їх перевірка є досить трудомістким процесом. Основною метою проведення аудиторської перевірки запасів є: встановлення законності, достовірності та доцільності операцій з запасами, правильності їх відображення в обліку. Виходячи з мети аудиту запасів формуються основні завдання аудиту запасів: перевірка фактичної наявності запасів; перевірка організації складського господарства, стану збереження запасів; перевірка організації обліку заготівлі, придбання та витрачання запасів; перевірка повноти оприбуткування запасів при наявності документів, які підтверджують їх придбання; перевірка правильності визначення первісної вартості запасів при їх надходженні на підприємство; перевірка правильності оформлення надходжень та відпуску запасів; перевірка дотримання нормативів, встановлених ТОВ «ФАКТОР

ГРУПП» з відпуску запасів; перевірка законності списання запасів при втратах; перевірка правильності формування собівартості послуг; визначення правильності ведення синтетичного і аналітичного обліку виробничих запасів; оцінка повноти та правильності відображення господарських операцій із запасами в бухгалтерському обліку та звітності.

Джерелами інформації для аудиту операцій із запасами є наступні: наказ про облікову політику; первинні документи з обліку запасів; облікові регістри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку запасів; акти і довідки попередніх аудиторських перевірок, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю; звітність.

У процесі фінансово-економічного аналізу запасів підприємства виникають питання, які пов'язанні з аналізом матеріального забезпечення підприємства та ефективності використання матеріальних ресурсів. Тому основними завданнями фінансово-економічного аналізу запасів є: аналіз якості розрахунків, які здійснюються на підприємстві для визначення потреби у матеріальних ресурсах та аналіз якості норм витрат; оцінка роботи служб матеріально-технічного забезпечення з точки зору забезпечення безперебійності постачання усіма необхідними видами матеріальних ресурсів; аналіз ефективності використання запасів; факторний аналіз ефективності використання запасів; виявлення резервів зниження матеріальних витрат; аналіз впливу запроваджених резервів. Серед обов'язкових державних форм бухгалтерської та статистичної звітності, запроваджених в Україні, немає таких, які давали змогу оцінити стан використання предметів праці у суб'єктів підприємницької діяльності хоча б за узагальнюючими показниками. Тому основну інформаційну базу фінансово-економічного аналізу становлять дані бухгалтерського та управлінського обліку, планові та звітні калькуляції собівартості послуг, матеріали планових та фінансових служб та інших підрозділів підприємства, які беруть безпосередньо участь в організації безперебійного постачання підприємства всіма необхідними запасами та в пошуку резервів економії цих ресурсів.

Згідно МНА 300 «Планування» були закладені методичні рекомендації

щодо планування діяльності аудиторської фірми, які спрямовані на якісне і своєчасне виконання аудиторських робіт. В процесі планування складають два основних документи: загальний план та програму перевірки.

Найголовнішою вимогою до сучасного аудиту є його обов'язкове планування. Такі науковці як С.Ф. Голов, С.Я. Зубілевич зазначають, що планування – це визначення засобів для досягнення цілей аудиту. Під час планування використовується наступна інформація: умови договору; складаються і заповнюються анкети оцінки ризику; нормативно-правові документи, що регулюють аудит; наявність аудиторських доказів; рівень довіри до системи внутрішнього контролю; облікова інформація підприємства; визначений рівень ризику та суттєвості. План розробляється таким чином, щоб у ньому визначався час проведення кожної конкретної аудиторської процедури. У плані відображається перелік і обсяг виконаних робіт, строки виконання, процедури, що здійснюється аудитором.

Одним із найважливіших моментів виконання плану аудиторських робіт є програма аудиту - це документ, який містить завдання аудиту для конкретного об'єкту, процедури, необхідні для виконання поставлених завдань (обсяг та термін їх виконання).

Аудит запасів здійснюється за двома напрямками: перевірка їх фактичної наявності, яка здійснюється за допомогою інвентаризації та перевірка правильності оцінки запасів в обліку і звітності.

У рамках першого напрямку проводиться інвентаризація, яка дає можливість виявити недостачі або лишки запасів та інші відхилення в обліку, якщо такі мають місце на підприємстві. Послідовність проведення інвентаризації та аудиторських процедур під час інвентаризації на ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» наведена на рисунку 3.1.

Під час проведення інвентаризації аудитор не може бути членом інвентаризаційної комісії, але, спостерігаючи за її роботою може: спостерігати за виконанням процедур інвентаризації; перевірити правильність підрахунку на основі випадкової вибірки; вивчати обґрунтованість віднесення операцій до

певного звітного періоду; отримувати пояснення з приводу значних відхилень виробничих запасів з даними бухгалтерських записів; перевірити правильність оцінки фактичного обсягу запасів. Аудиторські процедури поділяються на ті, що проводяться: до інвентаризації; під час інвентаризації; після закінчення інвентаризації.

Рисунок 3.1 - Аудит інвентаризації запасів на базі підприємства
ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

При цьому аудитор виконує такі процедури: відбирає операції з відпуску матеріалів, обліковані на початку звітного періоду для вибіркового листування та порівнює їх з накладними та рахунками.

У рамках другого напрямку аудиторської перевірки аудитор здійснює документальну перевірку операцій запасами в такій послідовності:

1) перевірка правильності оцінки запасів при надходженні, придбанні. При проведенні такої перевірки аудитор враховує те, в синтетичному обліку

придбання запасів може здійснюватися в оцінці за фактичною вартістю або за обліковими цінами (за нормативною собівартістю). При перевірці руху матеріалів аудитор перевіряє правильність їх оприбуткування. Неповне оприбуткування призводить до утворення не відображених в обліку залишків. Тому порівнюють дані прибуткових ордерів з даними супровідних документів постачальників (накладних, рахунків-фактур, товарно-транспортних накладних тощо);

2) перевірка повноти оприбуткування запасів та наявності документів, що підтверджують їх придбання. Для нього аудитор перевіряє:

–чи дотримуються на підприємстві ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» порядок приймання та оформлення документів з приймання запасів;

–чи повністю оприбутковані запаси, зазначені в документах постачальника;

–чи відповідає якість запасів, що визначена в прибуткових документах, якості, що зазначена в сертифікатах постачальника або аналізі лабораторії підприємства. При перевірці обліку запасів аудитор особливу увагу приділяє перевірці первинної документації. При цьому оцінюється правомірність використання тих чи інших форм документів, перевіряється дотримання порядку їх заповнення та складання (чи складаються вони в момент здійснення операції). При перевірці документів здійснюється взаємна звірка господарських договорів, рахунків-фактур, накладних, прибуткових ордерів на предмет ідентичності ряду показників: номенклатури, ціни, кількості, дат оприбуткування тощо. Порівняння кількісних показників оригіналів рахунків-фактур, сертифікатів і специфікацій постачальника дозволяє встановити, чи всі запаси оприбутковані. Зустрічна перевірка документів, що відображають надходження запасів, з документами постачальника дає можливість виявити факти не оприбуткування запасів або неповне їх оприбуткування. Перевіряючи реальність операцій, необхідно встановити наявність договорів про поставку матеріалів, правильність їх складання, порівняти дані документів з оплати даними документів на оприбуткування запасів;

3) перевірка організації контролю за зберіганням і використанням довіреностей. Перевірці підлягає правильність нумерації аркушів книг

довіреностей, перевіряється наявність їх реєстрації з обліку виданих довіреностей. Дата видачі довіреностей дає можливість визначити її термін дії. По прибуткових документах перевіряється, чи не було випадків передачі довіреностей іншим особам, зміни назви постачальника, внесення підробок до документів на отримання запасів;

4) вивчення організації контролю за погашенням довіреностей. З метою перевірки правильності погашення довіреностей аудитор порівнює дані граф «Відмітка про виконання довіреностей» в журналі обліку довіреностей і первинних документів, що характеризують надходження запасів на склад підприємство. При цьому звертається увага на те, чи не видаються нові довіреності особам, які не відзвітувались у використанні попередньо одержаних довіреностей. Важливе значення має і своєчасність здачі до бухгалтерії невикористаних довіреностей;

—перевірка достовірності відображення руху запасів в бухгалтерському обліку. В ході такої перевірки аудитор вирішує питання: як обліковується надходження та витрачання запасів на складах та інших об'єктах; чи не було фактів не оприбуткування (повного або часткового), запасів, що надійшли; чи не списувались на витрати запаси понад встановленні норми і без вагомих підстав; чи відповідає фактичне витрачання запасів документальним даним; чи не приховують недостачі запасів різними необґрунтованими проводками. Для з'ясування вище перелічених питань важливе значення має аналіз первинних документів з обліку запасів за місцями зберігання. У ході перевірки операцій з відпуску матеріалів аудитор перевіряє відпуск матеріалів у господарство і обґрунтованість їх списання на витрати. Також необхідно переконатися чи не списуються запаси на господарські витрати без попереднього їх оформлення і без оформлення на них видаткових документів. Окрему увагу аудитор приділяє складському господарству переглядаючи картки та перевіряючи своєчасність записів в них. При аудиті операцій із запасами аудитор перевіряє, чи не допускалась їх передача без оплати. Якщо запаси реалізовувались на сторону, необхідно виявити, коли і за якою ціною вони придбані, коли і кому продані, їх ціну, ПДВ, транспортні витрати, уточнити роздрібні ціни на момент реалізації. При реалізації запасів на сторону перевіряється

наявність накладних, довіреностей, оцінка вартості реалізації надходження виручки від реалізації в повному обсязі на поточний рахунок;

5) перевірка законності списання запасів при їх втратах. Під час перевірки аудитор встановлює правильність визначення розміру допустимих втрат при зберіганні і виявлення фактів пересортування запасів, а також правильність оформлення актів. В ході перевірки досліджуються акти інвентаризації за період, що визначається документами, що підтверджують вивезення і використання відходів.

4 Вдосконалення організації обліку запасів на підприємстві ТОВ «ФАКТОР ГРУП»

Дивлячись на умови сучасної ринкової економіки, на меті якої є задоволення потреб споживача, але в галузі управління запасами почали з'являтися деякі проблеми, що вимагають для свого вивчення нових підходів. До них відносяться організація системи управління запасами, як функціональної підсистеми загальної логістичної системи, розробку стратегії управління запасами з урахуванням глобальної логістичної стратегії, формування показників для кількісної оцінки матеріальних запасів у логістичній системі та управлінських рішень, створення механізму взаємодії.

Для здійснення господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та галузей економіки використовуються запаси, які є найбільш важливою та значною частиною активів підприємства. З одного боку, сформовані запаси забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку, а з іншого – виробничі запаси на рівні великих промислових підприємств потребують великих капіталовкладень. Тому, від організації та ведення обліку виробничих запасів залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи підприємства. Багатьох економістів турбують проблеми розвитку та удосконалення обліку та контролю виробничих запасів. Даній тематиці присвятили свої наукові праці такі відомі вчені, як Бутинець Ф. Ф., Валуєв Б.І., Голов С. Ф., Жилкіна Л. В., Гуцайлюк З. В., Кужельний М.В., Лінник В.Г., Рудницький В.С., Ткаченко Н.М., Сопко В.В., Смоленук П.С. Проте, у процесі реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів змінюються вимоги до обліку виробничих запасів на підприємствах України.

Незважаючи на те, що запаси стали одним з перших об'єктів обліку та підлягали досить ретельному контролю, окремі питання щодо обліку виробничих

запасів залишаються недостатньо вивченими і вимагають детального розгляду. Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу як основної ланки діяльності господарського суб'єкта є наявність та раціональне використання виробничих запасів.

Одним із напрямів удосконалення обліку наявності та руху виробничих запасів на підприємстві є спрощення оформлення операцій, які пов'язані з оприбуткуванням та витратами матеріальних цінностей. Відпуск матеріалів у виробництво, де це доцільно, можна оформляти на підставі встановленого ліміту безпосередньо в картках складського обліку матеріалів, передбачивши в Проблемах облікового та аналітичного забезпечення функціонування організацій та інституційні засади впровадження МСФЗ. В них підпис особи, яка отримує цінності. Також можна на картках складського обліку відображати і внутрішнє переміщення цінностей.

Виходячи з вимог ринкової економіки, необхідно удосконалювати методологію бухгалтерського обліку матеріальних ресурсів. Необхідно стежити за ретельним і своєчасним проведенням інвентаризацій, контрольних та вибіркових перевірок, які мають велике значення у збереженні матеріалів.

Для забезпечення збереження виробничих запасів, правильного приймання, зберігання та відпуску велике значення має наявність на підприємстві в достатній кількості складських приміщень, оснащених ваговими та вимірювальними приладами, мірною тарою та іншими пристосуваннями.

Важливим напрямом удосконалення процесу формування запасів та підвищення ефективності управління ними в умовах реформування економічної системи є визначення оптимальної потреби в них.

У зарубіжній практиці управлінню оборотними активами приділяється значно більше уваги, ніж в Україні. Одним із напрямків є оптимізація формування виробничих запасів.

Основними напрямками удосконалення обліку виробничими запасами є: узагальнення теоретико-методологічних основ обліку, аналізу і контролю виробничих запасів, визначення їх суті та класифікації; удосконалення методико-

організаційних основ фінансового та управлінського обліку виробничих запасів, а також їх контролю; проектування системи економічного аналізу та контролю ефективності використання виробничих запасів; розробка системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами. У наш час існує необхідність й одночасно можливість нових організаційних і методичних підходів у вирішенні проблем обліку запасів, пов'язаних, з однієї сторони, з переходом на ринкові відносини й міжнародні стандарти, з іншої – з широким впровадженням комп'ютерних технологій.

Поліпшенню ресурсо-постачання сприяє впорядкування первинної документації, широке впровадження типових уніфікованих форм, підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт, забезпечення строгого порядку приймання, зберігання й витрат сировини, матеріалів, комплектуючих виробів тощо.

Необхідно також впроваджувати ефективні форми попереднього й поточного контролю за дотриманням норм запасів і витратами матеріальних ресурсів, приділяти більше уваги підвищенню вірогідності оперативного обліку руху напівфабрикатів, комплектуючих виробів, деталей і вузлів у виробництві. Дані бухгалтерського обліку повинні містити інформацію для знаходження резервів зниження собівартості продукції в частині раціонального використання матеріалів, зниження норм витрат, забезпечення належного зберігання.

Значно поліпшити організацію обліку виробничих запасів можна, удосконалюючи процес документування, тобто ширше використовуючи накопичувальні документи (лімітно-забірні картки, відомості тощо) картки складського обліку як витратний документ по відпущених матеріалах (без документальну систему оформлення витрат матеріалів).

Доцільною також є розробка єдиної форми документа (на відпущення матеріалів) призначеної для машинної обробки. У цей документ варто включити всі об'єкти основного та допоміжного виробництва під відповідними кодами, які б указували напрям використання матеріальних ресурсів – основні вироби, запасні частини, товари народного споживання, разові замовлення, ремонтно(

експлуатаційні потреби.

Щоб уникнути помилок і порушень при зборі та реєстрації оперативних фактів про виробничі запаси, що підлягають обліку, доцільно розробити детальні інструкції конкретним виконавцям (у вигляді посадових інструкцій, виписок з графіків документообігу) про порядок і терміни реєстрації даних, а також використовувати систему заохочень і покарань за виконання своїх обов'язків виконавцями.

Проведення контрольних заходів (ревізії, звірки, інвентаризації) знижують ризик неефективної системи збору і реєстрації оперативного факту.

Доцільне використання на всіх ділянках обліку уніфікованих форм документації. Крім того: створення графіків документообігу з обліку запасів і доведення до виконавців їх функцій при створенні і перевірці первинного документа; видача розпорядчої документації особам, що відповідають за здійснення тієї або іншої господарської операції, і мають право підпису первинних документів; контроль з боку працівників бухгалтерії за правильністю оформлення первинної документації з обліку виробничих запасів (включення в обов'язок бухгалтера, що робить обробку документа, цієї функції через посадові інструкції та встановлення відповідальності за її недотримання;

Таким чином, реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів вітчизняними підприємствами призведе до значного підвищення результативності їх фінансово-економічної діяльності, дозволить налагодити більш дієвий і менш трудомісткий облік, контроль за наявністю, рухом і використанням виробничих запасів, а також досягти їх економії.

Висновки

Для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства використовують запаси, які є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства. Запаси займають особливе місце не лише у складі майна підприємства, а й особливе місце їм належить у структурі витрат, оскільки запаси є основною складовою при формуванні собівартості готової продукції. Враховуючи це підприємства особливу увагу приділяють саме обліку, аналізу і аудиту запасів.

Для забезпеченості підприємства запасами та ефективного їх використання необхідно вживати комплекс заходів, щодо виявлення, кількісного вимірювання та реалізації виявлених заходів. Для цього необхідно здійснювати систематичний облік і аудит, якісний аналіз рівня та динаміки забезпеченості, а також ефективності використання запасів. В цьому полягає актуальність теми проведеного дослідження. Основним джерелом інформації є дані бухгалтерського та фінансової звітності.

Метою дипломної роботи є вивчення методичних аспектів обліку, аналізу і аудиту запасів. Для досягнення вказаної мети були поставлені і вирішені наступні задачі:

- досліджено економічну сутність запасів як об'єкту обліку, аналізу та аудиту;
- вивчено методику аналізу забезпеченості та ефективності використання запасів;
- досліджено методичні аспекти зовнішнього (незалежного) аудиту запасів.

Предметом дослідження є методика обліку, організація аналізу, аудиту та особливості оподаткування запасів підприємства.

В якості об'єкта дослідження виступає ТОВ «ФАКТОР ГРУПП». Теоретичною і методологічною основою дослідження є нормативні документи, які регулюють питання обліку і аудиту запасів; а також підручники, навчально-

методичні посібники, наукові статті. Дипломна робота складається з вступу, 4-ох розділів, висновку, списку використаної літератури та додатка.

У вступі обґрунтована актуальність вибраної теми, визначена мета, задача, об'єкт дослідження.

У першому розділі досліджується загально - економічна характеристика базового підприємства. У даному розділі застосовуються наступні методи аналізу: складання аналітичних таблиць, обчислення абсолютних та відносних показників, методи факторного аналізу. Аналізуючи показники діяльності ТОВ «ФАКТОР ГРУПП»

Найбільшу частку у поточних зобов'язаннях займає заборгованість за товари, роботи, послуги: їх сума на 31.12.2023 року склала 1602,2 тис.грн., що на 1010,1 тис.грн. більше ніж на початок року. Це сталося за рахунок не виконання зобов'язань у кінці 2023 року перед покупцями на 555,5 тис.грн на замовлення, яке було отримано на кінці 2021 року. В цілому поточні зобов'язання за рік по іншим статтям не дуже змінилися, що свідчить про стабільне фінансове становище.

Коефіцієнт незалежності як у 2021р. так і в 2023р. приближений до оптимального значення показника. Доля власних коштів підприємства у 2021р. складає 0,43 % в загальній сумі коштів авансованих у діяльність підприємства, а в 2021 році – 0,05 %.

У другому розділі роботи висвітлюється облік запасів: дається характеристика первинних документів з обліку запасів та їх руху на підприємстві, розкривається організація синтетичного обліку запасів, облік надходження та вибуття запасів у господарство. У ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» запаси обліковуються за первісною вартістю. Надходження відбувається від постачальників. У ТОВ «ФАКТОР ГРУПП» паливо, товари.

Є і малоцінні та швидкозношувальні предмети (МШП) зі строком корисної експлуатації до одного року списують на витрати в міру відпуску їх у виробництво або експлуатацію. З метою забезпечення збереження цих предметів у експлуатації підприємство має організувати належний контроль за їх рухом, зокрема оперативний облік у кількісному вираженні. Під час повернення на склад такі

предмети оприбутковують (за цінами можливого використання або реалізації) на дебеті рахунка 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети) на зменшення витрат на відповідному рахунку, на який раніше була списана вартість цих предметів.

На підприємстві періодично проводять інвентаризацію. Мета її проведення:

- контроль за збереженням матеріалів і роботою матеріально відповідальних осіб, перевірка якісного стану матеріальних цінностей;
- переоцінка вартості залишку цінностей;
- аналіз діяльності підприємства з раціонального використання ресурсів.

Працівники бухгалтерії систематично мають перевіряти правильність оформлення первинних документів на матеріали, які надходять або витрачаються, а також достовірність і своєчасність записів у складських картках сортового обліку.

Бухгалтер своїм підписом у складських картках підтверджує правильність записів, зроблених матеріально відповідальною особою, та проставлених нею залишків. Відтак первинні документи за реєстром передають зі складу до бухгалтерії. Лімітні карти працівник складу повинен здавати в міру використання ліміту. Наприкінці місяця у бухгалтерію передають усі лімітні карти незалежно від використання ліміту. Під час опрацювання первинних документів взаємозв'язок складського сортового обліку і даних синтетичного бухгалтерського обліку контролюється за допомогою відомості обліку залишків матеріалів, яку бухгалтерія відкриває для кожного складу.

Вибуття всіх запасів відбувається згідно Наказу про облікову політику методом ФІФО, яка рахується кожного місяця.

У третьому розділі висвітлюється методика аудиту та аналізу запасів. Насамперед визначаються завдання та інформаційне забезпечення аудиту запасів. Визначаються методичні аспекти зовнішнього (незалежного) аудиту: досліджується методика проведення аудиту запасів, здійснюється узагальнення результатів аудиторської перевірки. У Додатках до диплому наведені робочі документи аудиту запасів. Проводиться аналіз забезпеченості запасів на підприємстві, визначається ритмічність постачання та оптимальний розмір партії поставок.

Ці результати ми отримали в результаті вивчення і аналізу чинних

законодавчих актів, нормативних документів, а також порівняння і аналізу на даній базі господарської практики на прикладі ТОВ «ФАКТОР ГРУПП». Сформовані висновки і пропозиції за результатами дослідження.

Четвертий розділ присвячений удосконаленню методів ведення обліку запасів на нашому підприємстві та вплив методів списання запасів на суму до оподаткування податком на прибуток; оптимальний метод з точки зору зменшення податкових платежів.

Список використаних джерел

- 1 Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в обліку: Навчальний посібник для вузів: 2006. 362 с.
- 2 Бикова Г. Виплати лікарняних працівнику підприємства. Дебет -Кредит. 2006. Вип. №47. 33-35 с.
- 3 Бутинець, Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Навчальний посібник для вузів. Вип. «Рута»: 2006. 832 с.
- 4 Величко, О. Г. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні. ТОВ «Баланс-Клуб», 2010. 768 с.
- 5 Гарасим П.М. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних галузей: навчальний посібник. «Астон»: 2010. 288 с.
- 6 Грабова Н. М. Теорія бухгалтерського обліку: 2001. 266 с.
- 7 Грабова Р. Є. Енциклопедія бухгалтерського обліку. Галицькі контракти. 2004. 832 с.
- 8 Дзюба С.Г. Нормування праці в вітчизняній і міжнародній економіці. ДНТУ АД ін-т. Юго-Восток: 2005. 172 с.
- 9 Жадько, К.С. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях: навчальний посібник, центр учбової літератури: 2008. 112 с.
- 10 Житна, І.П. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств: Вища школа. 2004. 346 с.
- 11 Загородній, А.Г. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики: Навчальний посібник. Товариство "Знання", КОО: 2004. 377 с.
- 12 Кім, С. Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: навчальний посібник. Центр навчальної літератури: 2004. 440 с.
- 13 Косміна, Р. М. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Вища школа: 2008. 255 с.
- 14 Кужельний, М.В. Теорія бухгалтерського обліку: навчальний посібник КНЕУ: 2011. 334 с.

15 Лень, В.С. Бухгалтерський облік в галузях економіки: навчальний посібник. Знання-Прес: 2005. 492 с.

16 Лишиленко, О.В. Теорія бухгалтерського обліку: навчальний посібник. Центр навчальної літератури: 2003. 215 с.

17 Мойсеєнко Т. Резерв оплати відпусток, що нараховується підприємством: Дебет-Кредит. 2005. №19. С.36-37.

18 Пархоменко, В.М. Бухгалтерський облік в Україні: нормативи, коментарі. Луганськ: Промдрук ДСД Лугань, 2004. 265 с

19 План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій: Наказ Міністерства Фінансів України від 30.11.99 р. № 291 із змінами і доповненнями. URL: <https://www.rada.gov.ua>

20 Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.10.2003р. № 601 із змінами та доповненнями.

21 Примак Т. О. Економіка підприємства: навчальний посібник. Вип №3. Київ, Вікар. 2003. 219 с.

22 Про відпустки: Закон України від 15.11.96 р. із змінами і доповненнями. URL: <https://www.rada.gov.ua>

23 Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 02.03.2000 р. №1533-III із змінами і доповненнями. URL: <http://www.rada.gov.ua>

24 Про оплату праці: Закон України від 10.07.03 р. № 1086-IV із змінами і доповненнями: URL: <http://www.rada.gov.ua>

25 Сук, Л. К. Бухгалтерський облік: навчальний посібник: Знання. 2008. 507 с.

26 Про затвердження Інструкції зі статистики заробітної плати: Наказ Державного комітету статистики України від 13 січня 2004 року № 5 із змінами і доповненнями: URL: <http://www.rada.gov.ua>

27 Про оплату праці: Закон України від 10.07.03 р. № 1086-IV із змінами і доповненнями URL: <http://www.rada.gov.ua>

28 Про податок з доходів фізичних осіб: Закон України від 22.05.2003 р. №889-IV із змінами і доповненнями URL: <http://www.rada.gov.ua>

29 Ткаченко, Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: А.С.К. 2004. 445 с.

30 Чеснакова, Л. С. Бухгалтерський облік: навчальний посібник КНТЕУ. 2009. 397 с.

31 Швець, В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: навчальний посібник. Знання. 2006. 444 с.

32 Хомяк Р.Л. Бухгалтерський облік в Україні: навч. посіб. 7-ме вид., доп. і перероб, Львів: «Інтелект-захід». 2008. 1224с.

33 Чебанова Н.В. Фінансовий облік: підруч. «Академія». 2007. 702 с.

34 Малюга, Н. М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: Теорія, практика, перспективи. Житомир: ЖІТІ. 2007. 384 с.

35 Сопко, В. В. Бухгалтерський облік: навч. посібник. для студ. спец. «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. Тернопіль. Астон. 2009. 496с.

36 Бутинець, Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів. 8-те вид. перероб. і доп. Житомир. ПП «Рута» 2009. 912с.

37 Швець, В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. 2-ге вид. перероб. і доп. рероб. і доп. Знання. 2006. 525 с.

АКТ

перевірки кваліфікаційної роботи магістра на наявність ознак
академічного плагіату

Відповідно до даних сервісу Strikeplagiarism кваліфікаційна робота «Стан та оптимізація процесу обліку запасів на підприємстві ТОВ "ФАКТОР ГРУПП"», автора: Журавльова Дмитра Андрійовича містить 69,87 % запозичень. Ознаки академічного плагіату – відсутні.

Перевірку виконала доцент кафедри «Фінанси, облік і аудит» Вікторія Орлова

15.12.2024 р.